

Lilli Mäki, Hanna Sainio, Pia Vainio

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA LASTENSA PÄIVÄHOIDOSSA

Opinnäytetyö
Sosionomi AMK

2018

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tekijät	Tutkinto	Aika
Lilli Mäki, Hanna Sainio ja Pia Vainio	Sosionomi (AMK)	Tammikuu 2018
Opinnäytetyön nimi		
Vanhempien kokemuksia osallisuudesta lastensa päivähoi- dossa		54 sivua 5 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki		
Ohjaaja		
Lehtori Virve Remes		
Tiivistelmä		
Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia osallisuudesta lastensa päivähoitossa. Osallisuus tukee vanhemman ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kasvatusyhteistyötä. Vanhempien osallisuus korostuu myös uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa vanhempien kokemuksiin perustuvaa tietoa heidän osallisuudestaan päiväkodin yhteisössä ja lapsen kasvatuksessa, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen yksiköissä osallisuuden kehittämiseksi. Tutkimus toteutettiin kahdessa Kotkan kaupungin päiväkodissa.		
Opinnäytetyö toteutettiin sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselyohjelman avulla. Kysely oli suunnattu päivähoitossa olevien lasten vanhemmille ja osallistuminen kyselyyn oli vapaaehtoista. Kyselyyn vastasi 20 vanhempaa. Kyselyssä oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui varhaiskasvatuksesta ja sitä ohjaavista laeista ja säädöksistä, osallisuudesta sekä kasvatusyhteistyöstä.		
Tulosten perusteella voidaan päätellä, että vanhemmat kokivat kasvatusyhteistyön ja osallisuutensa toteutuvan pääsääntöisesti hyvin. Parhaiten osallisuuden nähtiin toteutuvan päivittäisessä vuorovaikutuksessa henkilökunnan kanssa koskien lapsen asioita, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa sekä vanhempainilloissa. Eriäviä mielipiteitäkin esiintyi. Osassa vastauksissa nousi esiin kiireen tuntu sekä henkilökunnan vaihtuvuus, joiden koettiin heikentävän osallisuuden toteutumista. Tutkimuksen mukaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokevat osallisuutensa sekä kasvatusyhteistyön pääosin riittävänä.		
Asiasanat		
kasvatusyhteistyö, osallisuus, päivähoito, vanhemmat, varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma		

Authors	Degree	Time
Lilli Mäki, Hanna Sainio ja Pia Vainio	Bachelor of Social Services	January 2018
Thesis Title		
Parents' Experiences of Participation in their Children's Day Care		54 pages 5 pages of appendices
Commissioned by		
City of Kotka		
Supervisor		
Virve Remes, senior lecturer		
Abstract		
The purpose of this thesis was to define parents' experiences of parental involvement in their children's day care. Parental involvement supports the cooperation between the families and the day care personnel. The role of the parents is also emphasized in the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. The objective of this thesis was to produce experience-based information about the upbringing of a child and parental involvement in the day care community from the parents' perspective. This information could be used to improve the parental involvement in early childhood education. The thesis was carried out in two day care centers in Kotka The theoretical framework of the thesis consisted of the legislations and statutes that guide the early childhood education together with parental involvement and cooperation with the day care centers. Qualitative as well as quantitative research methods were used to carry out the study. The research material was collected via a Webropol-survey on the Internet. The survey consisted of both structured and open-ended questions, and the participation in the survey was voluntary. The survey was aimed at parents and twenty parents answered the survey. The results showed that, in general, the parents felt that the cooperation with the day care centers was good and that their parental involvement was taken into consideration well. The parents were pleased with the everyday interaction with the day care personnel, the early childhood education plan discussions and the parents' meetings. Some divergent opinions were also expressed. Some of the parents were concerned about the high turnover of workers and felt that the personnel were often in a hurry. In the parents' opinion, these two issues seemed to weaken the parental involvement. However, to according this study the parents regard their involvement and the cooperation in the education mainly sufficient.		
Keywords		
cooperation in education, day care, early childhood education, early childhood education plan, parental involvement, parents		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO	8
2.1	Varhaiskasvatuksen perustehtävä	9
2.2	Varhaiskasvatus Kotkassa ja tutkimukseen osallistuvat päiväkodit	10
3	VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET	11
3.1	Varhaiskasvatuslaki.....	11
3.2	Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	12
3.2.1	Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	13
3.2.2	Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	13
4	VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	14
4.1	Osallisuus käsitteenä	14
4.2	Osallisuuden kulttuuri ja vanhempien osallisuus päivähoidossa	16
5	KASVATUSYHTEISTYÖ OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJANA	18
5.1	Päivähoidon aloitus	20
5.2	Päivittäiset kohtaamiset	20
5.3	Vanhemmille suunnattu toiminta	21
5.4	Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut	21
5.5	Tiedottamisesta dialogisuuteen.....	22
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
6.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	23
6.2	Tutkimusmenetelmät.....	24
6.2.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus	24
6.2.2	Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus	25
6.3	Opinnäytetyön prosessi	25
6.3.1	Aineistonkeruumenetelmät	28

6.3.2	Kyselylomakkeen laadinta ja tiedonkeruu	28
6.3.3	Aineiston analyysi.....	29
6.4	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	30
7	KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	31
7.1	Vastaajien taustatiedot	31
7.2	Päiväkodin arki, toiminnan toteutus ja suunnittelu	32
7.2.1	Päivähoidon aloitus	32
7.2.2	Päivittäinen kohtaaminen.....	33
7.2.3	Tiedonkulku	34
7.2.4	Tyytyväisyys toimintaan	36
7.2.5	Vanhempien osallisuus päiväkodin tapahtumissa	37
7.3	Osallisuuden kokemukset	38
7.3.1	Osallisuuden mieltäminen.....	38
7.3.2	Vanhempien osallisuuden kokemus lastensa päivähoidossa	40
7.3.3	Vanhempien toiveiden ja mielipiteiden huomioiminen	40
7.3.4	Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen merkitys	41
7.4	Osallisuuden kehittäminen.....	42
7.4.1	Vanhempien toiveita toiminnalle	42
7.4.2	Toiveita vuorovaikutuksen parantamiseksi	43
7.4.3	Vanhempien esittämiä kehitysideoita osallisuuden lisäämiseksi.....	44
7.5	Muita kyselyssä esiin nousseita asioita	45
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	45
9	POHDINTA.....	48
	LÄHTEET.....	51
	LIITTEET	

Liite 1. Saatekirje vanhemmille

Liite 2. Kysely vanhemmille

1 JOHDANTO

Laki lasten päivähoidosta muuttui **varhaiskasvatuslaiksi** 1.8.2015 alkaen. Lakiin lisättiin 7b §, joka on yleissäännös vanhempien osallisuudesta ja vaikuttamisesta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaki korostaa, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajille on järjestettävä toimintayksikössä säännöllisesti mahdollisuus osallistua näihin kaikkiin toiminnan vaiheisiin. (Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580, § 7b.)

Opetushallitus päätti valtakunnallisista **varhaiskasvatussuunnitelman perusteista** lokakuussa 2016 ja varhaiskasvatusta järjestävät kunnat ovat laatineet omat paikalliset suunnitelmansa niiden pohjalta. Erona uusituissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa verrattuna aiempaan on määräyksen sitovuus ja muun muassa lapsen kuulemisen ja osallisuuden lisääminen. Lisäksi vanhempien roolia, osallisuutta ja vaikuttamista on korostettu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa osallisuuden korostamisen lisäksi nousevat vahvasti esiin myös varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittäminen sekä arviointi kaikissa toiminnan vaiheissa. (Opetushallitus 2017.)

Varhaiskasvatuksessa vanhempien osallisuudessa korostuu tunne kuuluvuudesta päiväkotiyhteisöön, jonka jäsen oma lapsi on. Osallisuus perustuu kuitenkin aina vapaaehtoisuuteen. Säännöllinen ja toimiva vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välinen kasvatusyhteistyö luo lapselle jatkuvuuden tunnetta. (Opetushallitus 2016, 18.)

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusaiheeksi vanhempien osallisuuden kokemuksia päivähoidossa, koska tulevana lastentarhanopettajina ja sosionomeina (AMK) aihe kiinnostaa meitä. Kotkassa ei ole aiemmin tehty vastaavaa tutkimusta, joten tutkimuksen tuottama tieto on uutta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa vanhempien kokemuksiin perustuvaa tietoa heidän osallisuudestaan päiväkodin yhteisössä ja lapsen kasvatuksessa, jota voidaan hyödyntää varhaiskas-

vatuksen yksiköissä osallisuuden kehittämiseksi. Työ tehtiin Kotkan kaupungin tilauksesta, ja siihen osallistui kaksi varhaiskasvatusyksikköä. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat: Miten vanhemmat kokevat oman osallisuutensa lapsen päivähoidossa? Miten vanhempi hyötyy osallisuudestaan päiväkotiyhteisössä? Lisäksi pyysimme kehittämisideoita vanhempien osallisuuden lisäämiseksi.

Opinnäytetyömme aluksi esittelemme työmme teoreettisia lähtökohtia, joita ovat varhaiskasvatus ja päivähoito sekä näitä ohjaavat lait ja säädökset, vanhempien osallisuus päivähoidossa ja kasvatusyhteistyö osallisuuden mahdollistajana. Seuraavaksi työmme etenee tutkimuksen toteuttamisen raportointiin, jossa esittelemme tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät ja kuvaamme opinnäytetyön prosessin. Esittelemme myös opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden. Opinnäytetyömme seuraavat luvut keskittyvät kyselytutkimuksen tuloksiin ennen johtopäätöksiä ja pohdintaa, joka päättää opinnäytetyömme.

Olemme rajanneet työmme koskemaan vain vanhempien osallisuutta, koska varhaiskasvatuslaki sekä uudet varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet ovat nostaneet vanhempien osallisuuden vahvasti esiin päivähoidossa. Olemme rajanneet työmme ulkopuolelle myös perhepäivähoidossa ja esikoulussa toteutettavan varhaiskasvatuksen kuin myös avoimen toiminnan varhaiskasvatuksen.

Opinnäytetyössämme käytämme termejä *varhaiskasvatus* ja *päivähoito* rinnakkain tarkoittaen nimenomaan päiväkodeissa toteutettavaa varhaiskasvatusta. Käytämme paikoin lyhennettä *vasu* tarkoittamaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Erityisesti varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut on luettavuuden helpottamiseksi lyhennetty muotoon *vasu*-keskustelu. *Vasu* on yleisesti käytössä oleva ja tunnettu lyhenne, jota käytetään esimerkiksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen sivustolla. Koska opinnäytetyöhömmme kuuluvaan kyselyyn vastaajat edustivat kaikki lapsen vanhempia eikä kukaan vastaajista nimennyt itseään muuksi huoltajaksi, käytämme heistä työssämme nimitystä *vanhempi*.

2 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu lasten eri elämäntilanteissa. Varhaiskasvatuspalvelut ovat lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä keskeinen toimintakokonaisuus. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joita ovat päiväkotitoiminta, avoin toiminta ja perhepäivähoito. Näitä palveluja tarjoavat kunnat, yksityiset palveluntuottajat, järjestöt ja seurakunnat. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. (Varhaiskasvatuslaki.)

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla (Opetushallitus 2016, 8). Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tukee lapsen huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän työelämäänsä tai opiskeluun osallistumisensa. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Huoltajalle tulee järjestää mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin, sekä myös paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Opetushallitus 2016, 14–16.)

Päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu, jossa yhdistyvät lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Päivähoitoa järjestetään perheen tarpeen mukaan eripituisena ja päivän eri aikoihin sijoittuvana toimintana. Palvelut voivat vaihdella muutamasta tunnista ympärivuorokautiseen hoitoon. (Varhaiskasvatuslaki.) Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista ja lapsiryhmät voivat muodostua eri tavoin. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 19.)

Päiväkodeista on muodostunut yksi merkittävistä lapsuuden kasvuympäristöistä, koska suuri osa lapsista viettää ainakin osan varhaislapsuutensa päivistä päiväkodissa. Päiväkodeissa vietetyn ajan laatu on merkityksellinen lapsen kehityksen,

ihmiseksi kasvamisen ja myös vanhemmuuden kokemisen kannalta. (Karila & Nummenmaa 2001, 7.)

2.1 Varhaiskasvatuksen perustehtävä

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on lisätä lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvointi on tavoite itsessään, mutta se on myös pohja lapsen kehitykselle, oppimiselle ja viihtymiselle. Lapsen voidessa hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset. (Mikkola & Nivalainen 2009, 13.)

Varhaiskasvatuksen ydintehtävä on lapsen hoito, kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatuksen perustehtävään luetaan myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö sekä osaltaan myös lastensuojelun tukitoimet. Perustehtäviä ei voida erottaa toisistaan selkeärajaisiksi alueiksi, vaan kaikki liittyvät enemmän tai vähemmän toisiinsa lapsen sekä hänen perheensä tilanteen ja tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatuksessa siis kaikki osa-alueet voivat olla läsnä samaan aikaan. (Koivunen 2009, 11, 17.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen hoito sisältää perushoidon sekä hoivan. Lisäksi hoitoon kuuluvat myös ravinnonsaannista, vaatetuksesta, siisteydestä, turvallisista ihmissuhteista sekä riittävästä levosta huolehtiminen. Kasvatus ja opetus taas pitävät sisällään pedagogisia elementtejä. Opetusta ja kasvatusta varhaiskasvatuksessa voidaan kuvata termeillä arjen kasvatus tai arjen pedagogiikka. (Koivunen 2009, 11–12.)

Verkostotyö on tärkeä osa varhaiskasvatuksen tehtävää. Tyypillisiä yhteistyökumppaneita päiväkodeille ovat neuvolat, erityisopettajat, sosiaalityö, lastensuojelu, eri alojen terapeutit sekä ylitse muiden lasten vanhemmat ja huoltajat. Verkostotyön suurin merkitys päiväkodeille ja samalla kaikille muillekin osapuolille on samaa lasta koskevien ristiriitaisten viestien ja päällekkäisen työn väheneminen. Tärkeä merkitys on myös sillä, että kaikilla osapuolilla on mahdollisuus oppia toisiltaan ja saada lapsesta kokonaisvaltainen näkemys. Kaiken yhteistyön taustalla tulee olla lapsen vanhempien antama suostumus. Vanhemmilla on aina oikeus

olla läsnä silloin kun heidän lapsensa asioita käsitellään. (Koivunen 2009, 11–13.) Lapsen hyvinvointia ei voi edistää irrallisin toimenpitein, vaan se toteutetaan yhteistyössä kaikkien lapsen kasvatukseen osallistuvien kanssa (Kronqvist 2017, 11).

Lastensuojelun tukitoimesta on vuosien mittaan tullut yksi varhaiskasvatuksen perustehtävistä. Lastensuojelun työntekijät voivat suositella tai velvoittaa perhettä viemään lapsensa päiväkotiin, jolloin varmistetaan lapsen perustarpeiden tyydyttäminen. Lapsen päivähoitoon osallistuminen on myös yksi tapa tukea kotikasvatusta ja vanhempien kykyä toimia lapsensa kasvattajina. Päiväkotiryhmä itsessään sekä päiväkodissa annettava varhaiskasvatus ja opetus tukevat lastensuojelun tehtävää. (Koivunen 2009, 15–16.)

2.2 Varhaiskasvatus Kotkassa ja tutkimukseen osallistuvat päiväkodit

Varhaiskasvatuksen vastuualue kuuluu Kotkassa hyvinvointilautakunnan alaisuuteen ja hyvinvointipalveluihin. Varhaiskasvatusta järjestetään Kotkassa monimuotoisesti niin päiväkodeissa kuin perhepäivähoidossa, koulujen yhteydessä esiopetusyksiköissä sekä avoimena toimintana. Kotkassa toimii myös yksityisiä varhaiskasvatuspalveluiden tuottajia. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 27.)

Kotkan varhaiskasvatus tarjoaa monipuolisia ja laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja lapsen ja perheen tarpeet huomioiden. Varhaiskasvatuksen perustana on yhdessä vanhempien kanssa luoda turvallinen ja myönteinen kasvuympäristö, jossa lapsella on mahdollisuus yksilölliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen leikin avulla. (Kotkan kaupungin varhaiskasvatus 2017.)

Opinnäytetyömme tutkimuskysely toteutettiin kahdessa päiväkodissa Kotkan alueella. Toinen päiväkoti on suuri, toinen taas selvästi pienempi. Tutkittavat päiväkodit sijaitsevat eri puolilla kaupunkia. Molemmissa päiväkodeissa lastenhoito on mahdollista vain päiväaikaan eikä vuorohoitoa ei ole tarjolla. Päiväkodeissa toteutetaan pienryhmäpedagogiikkaa. Yksiköissä tehdään jokaiselle lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma ja tähän liittyvät vanhempainkeskustelut toteutetaan säännöllisesti. Lisäksi molemmissa päiväkodeissa toteutetaan vuosittain vanhempainilta ja muita tapahtumia. (Kääpä 2017.)

3 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET

Valtio määrittelee ja luo raamit varhaiskasvatukselle lakien ja asetusten avulla, jotka kuntatasolla on huomioitava varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä ja ohjattaessa. Yksiköissä on huomioitava sekä valtakunnan että kunnan linjaukset ja toiminnan toteuttamisen periaatteet, jotka ohjaavat myös yksittäisen tiimin ja työntekijän työskentelyä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12.)

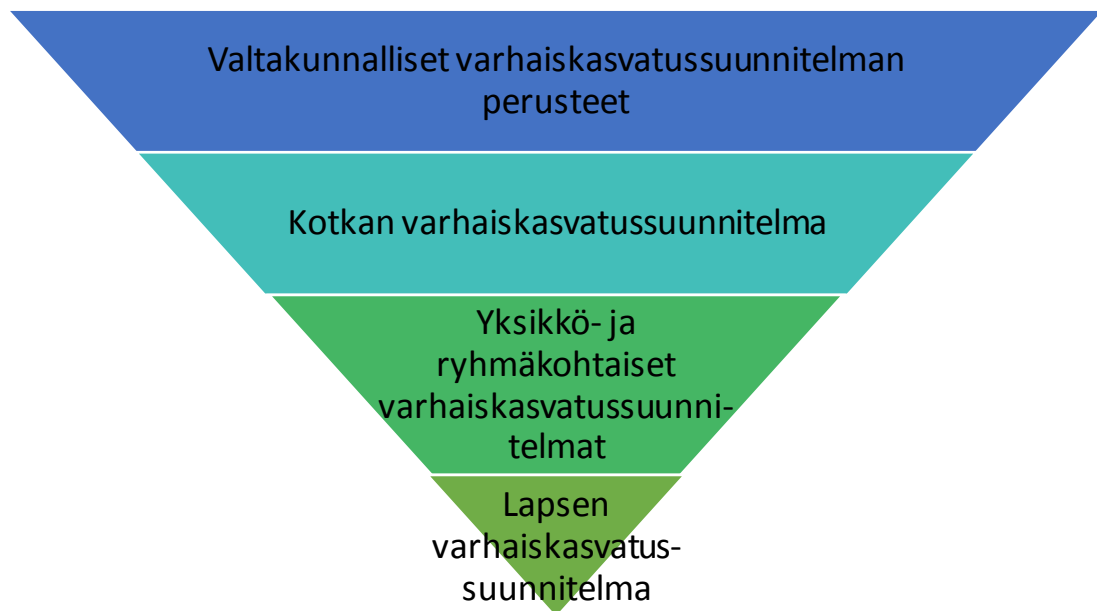
3.1 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslaissa (2 a §) määritellään varhaiskasvatuksen keskeisimmät tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tulee edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä edistää lapsen elinikäistä oppimista. Pedagoginen toiminta mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristön tulee olla kehittävä ja oppimista edistävä sekä turvallinen. Sen toiminta-arvoja ovat lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. Varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea, tarvittaessa myös monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä. (Varhaiskasvatuslaki.)

Myös yhteiskunnalliset arvot ohjaavat varhaiskasvatuksen tavoitteellista toimintaa kuten toisen ihmisen kunnioittamista, lapsen ohjaamista eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan sekä yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen. Lapsella on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen vanhemman kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatuslaki.)

3.2 Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan sekä paikalliset, yksikkökohtaiset että lasten vasut laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Vasun perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua. Lisäksi se toimii kunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Perusteissa määrätään myös varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajien välisestä yhteistyöstä. (Opetushallitus 2016, 8.)

Kuva 1. Varhaiskasvatussuunnitelman prosessi

Kuvassa 1 näkyy, kuinka varhaiskasvatussuunnitelmat ohjautuvat lähemmäs yksilötasoa. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmien perusteet siis ohjaavat kaikkia tasoja.

3.2.1 Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Kuntien, kuntayhtymien ja muiden palvelutuottajien tuli laatia varhaiskasvatussuunnitelma noudattaen Opetushallituksen määrittämiä perusteita. Tämä määräys oli kuntia velvoittava, eikä siitä voinut poiketa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tuli ottaa käyttöön 1.8.2017 mennessä. (Opetushallitus 2016.)

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma noudattaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Kotkan varhaiskasvatuksessa työstettiin keväällä 2017 kunnalle oma varhaiskasvatussuunnitelma eli kunta-vasu. Suunnitteluvaiheessa varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annettiin mahdollisuus osallistua tämän suunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Tällöin huoltajien osallisuus mahdollistettiin sähköposti- ja peda.net-kyselyjen, vanhempainiltojen sekä päiväkodissa suoritettujen kyselyjen avulla. Huoltajilta pyydettiin näkemyksiä toiminnan arvioinnista, yhteistyöstä, lasten hyvinvoinnista ja leikistä. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma tehtiin koko kuntaa koskevana ja se luo yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille. (Opetushallitus, 2016, 11; Peda.net Kotka 2017.)

Kuntakohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on yhtymäkohtia myös kunnan muihin suunnitelmiin, kuten Kotkan kaupungin strategiaan sekä lasten ja nuorten palveluiden strategiaan. Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma koskettaa kaikkia Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ja sen rinnalle tehdään tarkennetut yksikkö- ja ryhmäkohtaiset suunnitelmat. Nämä päiväkotikohtaiset suunnitelmat ovat Kotkan kaupungilla vielä työn alla. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 27–28; Kääpä 2017.)

3.2.2 Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Se on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaa laadittaessa kuvataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. On tär-

keää, että lapsen huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta yhdistyvät lapsen kanssa. Lisäksi suunnitelma voi sisältää lapsen, henkilöstön ja huoltajien yhdessä sopimia asioita. (Opetushallitus 2016, 10–11.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla on tärkeä rooli vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisessä yhteistyössä. Suunnitelmassa yhdistyvät perheen asiantuntemus lapsestaan, lapsen mielenkiinnon kohteet, tarpeet, vahvuudet ja varhaiskasvatushenkilöstön ammattikokemus sekä -osaaminen. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 28.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamista on arvioitava aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Tämä tapahtuu yhteisessä keskustelussa vanhemman ja päiväkodin kasvattajan kanssa. (Opetushallitus 2016, 11.)

4 VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Osallisuus ja osallistuminen antavat vanhemmille mahdollisuuden keskustella lapsen asioista sekä näin antaa oman panoksensa lapsen päivähoidon. Vanhemmat, joille päivähoiton henkilökunta ja toiminta ovat tuttuja, kokevat helpompana ottaa esille lapsensa päivähoidon liittyviä asioita ja neuvottelu asioiden ratkaisemiseksi koetaan helpompana. Toimiva kasvatusyhteistyö voi helpottaa vanhempien mahdollisesti kokemaa epävarmuutta lapsen kasvatuksesta (The Australian parenting network 2017.)

4.1 Osallisuus käsitteenä

Osallisuuden käsite voi olla vaikeaselkoinen ja se voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita. Usein käsitteet osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen sekoittuvat arjen puheessa rinnakkain käytettäviksi. Jämsénin ja Pyykkösen toimittamassa Osallisuuden jäljillä -verkkojulkaisussa (2014, 9–11) kuvataan osallisuuden olevan monitasoista ja -syistä tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuutta, jossa keskeistä on luottamus, sitoutuminen ja kuulluksi tuleminen. Osallisuus luo yksilölle kokemuksen hänen kuulumisestaan johonkin yhteisöön ja yhteiskuntaan.

Osallisuus on kuulumista johonkin ja siihen sisältyy eritasoista ja -sisältöistä toimintaa. Osallisuuden kokemuksen rakentumiseen vaikuttavat useat eri seikat, kuten yhteiskunnan rakenteet ja yleinen vallitseva ilmapiiri. Myös yksilön omat, käytettävissä olevat voimavarat vaikuttavat siihen, millaisena yksilö oman osallisuutensa kokee. (Särkelä-Kukko 2014, 39.) Syvimmässä merkityksessään osallisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset voivat tulla kuulluiksi ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin osallistumalla yhteisöissään asioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä ottamalla vastuuta asioiden toteutuksesta. Yksilöillä on mahdollisuus vaikuttaa kyseiseen toimintaan ja toimintaympäristöön. (Turja 2017, 45.)

Voidaan puhua myös niin sanotusta **sosiaalisesta osallisuudesta**. Sosiaalisen osallisuuden kantavana ajatuksena on yksilön oma kokemus. Yhteiskuntaan ja yhteisöön kuulumisen kokemuksen lisäksi sosiaalinen osallisuus sisältää ajatuksen siitä, että yksilöllä on vaikutusmahdollisuuksia oman elämänsä kulkuun. Oleellista on, että sosiaalisen osallisuuden kokemuksellista tunnetta ei voida määrätä ulkopuolelta, mutta sitä voidaan edistää. Yhtenä keinona osallisuuden kokemuksen lisäämiseksi onkin juuri osallistuminen. Usein osallisuuden kokemus syntyy, kun yksilö oivaltaa oman osallistumisensa mahdollistamat hyödyt. Osallistuminen voidaanakin siis nähdä keinona, joka johtaa sosiaaliseen osallisuuteen. (Leemann ym. 2015, 5.)

Vanhempien osallisuudessa tärkeäksi nousee lisäksi kokemuksellinen ja emotionaalinen kokemus, eli vanhemman tunne siitä, että myös hän kuuluu päivähoitoyhteisöön, jonka jäsen hänen lapsensa on. **Kokemuksellinen osallisuus** syntyy vastavuoroisen tiedonvaihdon, merkityksellisten kohtaamisten sekä tunnepohjaisen sitoutumisen myötä. Osallisuudessa on viimekädessä kyse syvällisestä, ihmisen identiteetin kokemuksesta ja jäsenyyden tunteesta yhteisöön sekä mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana toiminnassa ja sen suunnittelussa. Osallisuuden kokemus syntyy myös vanhemman omakohtaisesta sitoutumisesta ja halusta vaikuttaa asioiden kulkuun sekä vastuunottamista seurauksista. (Kaskela & Kekkonen 2008, 26–27.) Viime kädessä osallisuudesta saadut kokemukset kasvatta-

vat luottamusta itseensä ja muihin sekä tunnetta yhteenkuuluvuudesta, hyväksytyksi tulemisesta ja pätevydestä. Tietoisuus omasta vaikuttamisesta lisää itsetuntoa ja voimaantumisen tunnetta. (Turja 2017, 53.)

Osallisuuden käsitteen yhteydessä käytetään myös paljon sanaa osallistaminen. Sillä tarkoitetaan, että esimerkiksi henkilökunta suuntaa lapsiin tai vanhempiin sellaisia toimia, joilla heidät yritetään ohjata osallisiksi. Voidaan myös sanoa, että jokin toimintatapa on osallistava. Osallisuus perustuu kuitenkin vapaaehtoisuuteen ja dialogiseen, tasavertaiseen suhteeseen ihmisten kesken, kun taas sana osallistaminen kuulostaa jo lähtökohtaisesti autoritääriseltä eikä sovi kovin hyvin tasavertaisen yhteistyön ideologiaan. Osallistamisen sijaan parempi käytettävä ilmaisu olisi vanhemman osallisuuden mahdollistaminen tai osallisuuteen kutsuminen. (Turja 2017, 44–45.)

4.2 Osallisuuden kulttuuri ja vanhempien osallisuus päivähoidossa

Viime vuosikymmenten aikana varhaiskasvatus on kokenut monia muutoksia. Ennen 90-luvun muutoksia vallalla oli aikuisjohtoisuus sekä toimintatuokiokeskeinen toiminta. Keskustelu vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välillä oli vähäistä. Tähän lähdettiin hakemaan tietoisesti muutosta, jolloin lapsikeskeisyys sekä lapsen yksilöllinen huomiointi nostettiin esiin ja lapsen asema varhaiskasvatuksessa vahvistui. Nämä olivat ensiaskeleet osallisuuden kulttuurin kasvamiselle ja tämä onkin vähitellen kehittynyt ja lisääntynyt varhaiskasvatuksen alalla. (Turja 2017, 40–43.)

Nykyään lasten ja heidän huoltajiensa osallisuus on kirjattu varhaiskasvatuslakiin. Vanhempien ja henkilökunnan yhteistyö ja yhdessä sovitut toimintatavat turvaavat sen, että molemmat tahot toimivat yhteisymmärryksessä lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatuksessa on tavoitteena rakentaa kokonaan uudenlainen osallisuuden toimintakulttuuri. Tarvitaan erilaisia osallisuutta tukevia toimintamuotoja, joilla turvataan mukaan pääseminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Turja 2017, 54–55.)

Osallistavassa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistavat osallisuutta ja osallisuuden kulttuuria. (Opetushallitus 2016, 30.)

Vanhempien osallisuus päivähoidossa perustuu vanhempien kasvatusoikeuteen lapseensa nähden. Vanhempien osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa heitä kuulemalla ja heidän vaikutusmahdollisuuksiaan parantamalla on suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntapoliittisen näkemyksen mukaista toimintaa, jonka avulla parannetaan varhaiskasvatuksen laatua. Varhaiskasvatuksen toiminnan käytännöt ja lähtökohdat vaikuttavat lapsen kasvuun ja kehitykseen, mutta myös vanhempiin ja muuhun perheeseen. (Leinonen ym. 2011, 10.)

Päiväkotien toimintaa ideoidaan ja suunnitellaan sekä päivittäin että pitkällä aikavälillä. Siihen liittyy päätöksentekoa, suunnitelmien toimeenpanoa sekä monenlaista arviointia, joihin vanhemmilla on mahdollisuus varhaiskasvatussuunnitelman mukaan osallistua. Myös pelkkä osallistuminen tulee huomioda, sillä pelkkään valmiiksi järjestettyyn toimintaan osallistuminenkin on joillekin vanhemmille tärkeää. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi vanhempainillat ja juhlat. Osallisuuskokemukset myös vaikuttavat eri tavoin tunteisiin. Karttuessaan myönteiset osallisuuden kokemukset rakentavat perustaa osallisuuden mahdollistavalle ilmapiirille yhteisössä ja vahvistavat yksilöllisiä osallisuuden voimavaroja. Osallisuus edellyttää luottamusta itseensä ja toisiin ihmisiin siinä yhteisössä ja tilanteessa, jossa toimitaan. (Opetushallitus 2016; Turja 2017, 48–50.)

Tiedonsaanti toimintaympäristöstä ja siinä toteutettavista toiminnan lähtökohdista määrittelee hyvin keskeisesti vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia. Vanhempien on vaikea esittää ideoita sekä olla suunnittelemassa ja päättämässä asioista, jos he eivät tiedä riittävästi päivähoidon toiminnan tavoitteista, toimintaa säätelevistä asioista, omasta roolistaan yhteisössä sekä muista toimintamahdoli-

suuksista. Kasvattajien tehtävänä on ottaa huomioon vanhempien erilaiset lähtökohdat osallisuuteen ja pyrkiä tasoittamaan eroja sekä lisäämään kaikkien perusedellytyksiä osallisuuteen. (Turja 2017, 48–50.)

5 KASVATUSYHTEISTYÖ OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJANA

Vanhempien osallisuus nähdään nykyään yhtenä päiväkotikasvatuksen laatutekijänä toisin kuin vielä edellisinä vuosikymmeninä (Mikkola & Nivalainen 2010, 60). Kasvatusyhteistyö voidaan nähdä vanhempien osallisuuden mahdollistavana tekijänä ja samalla osallisuus on osa kasvatusyhteistyötä (Venninen ym. 2011, 10).

Vanhemmat ovat lastensa asiantuntijoita ja vastuussa lapsen kasvatuksesta. Ammatillisilla kasvattajilla taas on koulutuksen kautta saatu tieto ja osaaminen. Kasvatusyhteistyössä yhdistyvät näiden kahden lapselle tärkeän tahon osaaminen ja kokemukset. (Rossi-Sallow 2012, 162–163.) Perheiden ja yhteiskunnan kasvatustavastuun jakautuminen on sidoksissa myös työelämän muutoksiin. Työelämän vaatimusten kiristyessä lasten kanssa kotona vietetty aika lyhenee ja osa lasten jokapäiväisestä hoidosta ja kasvatuksesta siirtyy ammattilaisten tehtäväksi. (Karila & Nummenmaa 2001, 16.)

Kasvatusyhteistyö (aiemmin kasvatuskumppanuus) tarkoittaa vanhempien sekä kasvattajien yhdessä tehtävää yhteistyötä ja lapsen kasvatustavastuun jakamista. Se pitää sisällään lapsen liittyvien asioiden jakamista ja vanhempien tukemista lapsensa kasvatuksessa. (Rossi-Sallow 2012, 162–163.) Jaetussa kasvatustavastuussa korostetaan sitä, miten vanhemmat ja ammattilaiset työskentelevät yhdessä edistääkseen lapsen hyvinvointia (Karikoski & Tiilikka 2017, 94). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatusyhteistyö on vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimiseen yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Vanhemman ja työntekijän välinen hyvä vuorovaikutus luo vanhemmalle positiivisen kokemuksen lapsensa huolenpidosta ja kasvatuksesta. Myös vanhemman luottamusta ja yhteistyöhaluja lisää työntekijän ja lapsen hyvä vuorovaikutussuhde. (Leinonen ym. 2011, 10.)

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan vastuulla on, että kasvatusyhteistyö sisältyy alusta alkaen osaksi perheiden ja päivähoidon yhteistyötä ja lapsen varhaiskasvatusta. Lisäksi henkilökunnan tehtävänä on kiinnittää huomiota äidin ja isän vanhemmuuden, osaamisen ja jaksamisen tukemiseen, sillä koko perheen hyvinvointi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. (Vilen ym. 2006, 15.) Erityisen merkityksen kasvatusyhteistyö saa niissä tilanteissa, kun vanhemmat eivät jostakin syystä osaa tai jaksa tukea lastaan riittävästi (Rimpelä 2013, 32).

Konkreettisen osallistumisen ohella kasvatusyhteistyön tavoitteena on vahvistaa vanhemman osallisuuden kokemusta ja sitoutumista lapsensa elämään kaikilla osa-alueilla. Vanhempien kutsuminen osallisuuteen edellyttää varhaiskasvattajilta aloitteellisuutta ja vastavuoroisuutta. Vanhempien osallisuuden kannalta on merkittävää, millaista tietoa vanhempi päivähoidosta saa ja kuinka perheen ääni päivähoidossa kuuluu. (Kaskela & Kekkonen 2008, 26.) Karila ja Nummenmaa (2011, 18) käyttävätkin käsitettä *kasvatusvuorovaikutus* kasvatustilanteissa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Heidän mukaansa se sisältää ajattelun, tunteet ja toiminnan. Kasvattaja ja vanhempi tuovat mukanaan lasta koskeviin keskusteluihin omat näkemyksensä sekä tunteensa, tapahtuvat ne sitten lapsen haku- tai tuontitilanteissa tai lasta koskevassa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa.

Kasvatusyhteistyö on lapsen ja perheen kaikinpuolisen hyvinvoinnin edistämistä ja vahvistamista. Kasvatusyhteistyöllä tuetaan vanhemmuutta, jotta vanhemmilla olisi voimia ja kykyä suoriutua vanhemmuudestaan mahdollisimman hyvin. Parhaimmillaan lapsi kokee turvallista jatkuvuutta kodin ja päivähoidon välillä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12.) Perhe- ja lapsikeskeisyys on varhaiskasvatuksessa tärkeä lähtökohta ja näkökulma. Perheen tukeminen palvelee myös lapsen etua hyvinvointiin ja myönteiseen tulevaisuuteen. (Ihalainen & Kettunen 2011, 72.)

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa omien tarpeidensa, etunsa ja kehityksensä mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. Tarvittaessa he vastaavat siitä, että yhteistyötä toteutetaan myös monialaisesti. (Opetushallitus 2016, 32.)

5.1 Päivähoidon aloitus

Päivähoidon aloitus on lapselle ja hänen perheelleen erityisen suuri muutos. Se on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta merkittävä muutoskohta, johon täytyy valmistautua, ja jossa tarvitaan vanhempia lapsen asiantuntijoina, tukijoina, tietojen välittäjinä ja henkilöstön yhteistyökumppaneina. Siirtymävaiheeseen valmistautumista korostetaan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016). Yhteinen siirtymävaiheen suunnittelu, jossa myös lasten vanhemmat ovat osallisina, edistää lapsen sopeutumista uuteen kasvuympäristöön. Onnistunutta siirtymää tukee vanhempien ja kasvattajien välinen kunnioittava ja vastavuoroinen suhde. (Karikoski & Tiilikka 2017, 79.)

Lapselle ja vanhemmille tulee varata riittävästi yhteistä aikaa olla mukana ja osallistua uudessa hoitopaikassa arjen toimintaan. Lapselle mahdollistetaan turvallinen suhde uuteen aikuiseen. Vanhempien kohtaaminen ja luottamuksen synty vanhempien ja kasvattajan välillä ovat merkityksellisiä myös lapselle, sillä luottamus kasvattajaan siirtyy myös vanhemmalta lapselle. Vanhemmille onnistunut aloitusvaihe voi jo tarjota konkreettisen osallisuuden kokemuksen oman lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. (Karikoski & Tiilikka 2017, 81–83).

5.2 Päivittäiset kohtaamiset

Päivittäiset kohtaamiset ovat vanhemman ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen perusta. Nämä keskustelut ovat merkittäviä myös vanhemman osallisuuden toteutumisen kannalta. Vanhemman tuodessa ja hakiessa lasta päivähoidosta yhteinen vuoropuhelu mahdollistuu. Kasvattajan ja vanhemman välinen päivittäinen vuorovaikutus mahdollistaa keskustelun niin tavanomaisista lapseen liittyvistä asioista kuin haastavammistakin tilanteista. Lapselle ja vanhemmalle lapsen päivään liittyvät asiat ovat tärkeitä, vaikka ne kasvattajasta voivatkin tuntua tavanomaisilta. Vuoropuhelu on parhaimmillaan kuulemista puolin ja toisin. Luottamuk-

sellinen ja syvenevä vuoropuhelu on aina parasta myös lapselle. Päivittäiset kohtaamiset voivat olla lyhyitä, mutta sitäkin merkityksellisempiä. (Kaskela & Kekkonen 2008, 44–45.)

5.3 Vanhemmille suunnattu toiminta

Vanhemmille suunnattu toiminta on tärkeä vanhempien osallisuuden mahdollistaja. Perinteisin näistä on vanhempainilta. Näissä yhteisissä tapaamisissa vanhemmat voivat kokea osallisuuden tunnetta sekä pääsevät vaikuttamaan päivähoitoon liittyviin asioihin. Vanhempainilta on hyvä foorumi yhteisistä asioista keskusteluun ja yhteisistä asioista sopimiseen. Tasavertaisen dialogin rakentaminen vanhempien ja kasvattajien kohtaamisessa edellyttää aktiivisuutta molemmilta osapuolilta. (Vinkkejä vanhempainiltaan s.a.; Arminen ym. 2013, 230–231.) Myös erilaiset muut perheille suunnatut tapaamiset ovat yleistyneet päivähoidossa. Esimerkiksi isovanhempien päivä, yhteiset retket ja toiminnalliset joulu- ja keväthuhlat ovat toimivia. Nämä lisäävät luontevia mahdollisuuksia kohtaamiselle. (Järvinen ym. 2009, 164.) Vanhemmille suunnattu toiminta voi myös tukea huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta, sillä huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa päiväkodin yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle (Opetushallitus 2016, 33).

5.4 Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut

Päivähoidossa olevasta lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta käydään ainakin yksi keskustelu vuodessa. Lisäksi keskustelu käydään aina tarvittaessa. Keskusteluun osallistuvat päivähoidon kasvattaja sekä lapsen huoltaja. Ensimmäisen kerran vasu-keskustelu käydään jo ensimmäisten hoitokuukausien aikana. Nämä keskustelut voivat olla se paikka, joissa kasvatussyhteistyö joko mahdollistuu tai estyy. (Kaskela & Kekkonen 2008, 45–46.)

Lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevat keskustelut tarjoavat johdonmukaisen jatkumon lapsen kasvun ja kehityksen havainnoinnissa. Säännöllisesti toistuvat keskustelut mahdollistavat lasta koskevien tavoitteiden seuran-

nan. Vanhempien kanssa myös sovitaan yhteistyön toimintatavoista. Keskusteluissa päätetään, kuinka varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut asiat toteutetaan toiminnassa ja kuinka niiden toteutumista arvioidaan. Suunnitelmaa päivitetään jokaisella keskustelukerralla. (Kaskela & Kekkonen 2008, 46; Opetushallitus 2016, 11.)

5.5 Tiedottamisesta dialogisuuteen

Erilaiset sähköiset yhteydenpitotavat vanhempiin yleistyvät, kuitenkin myös selkeällä paperisella tiedottamisella on paikkansa päiväkodissa. Esimerkiksi perinteiset lasten lokeroihin jaettavat tiedotteet, kutsut ja kyselyt ovat edelleen toimivia välineitä esimerkiksi vanhempainillan ajankohdasta tiedottamiseen. (Päiväkodin ja kodin välinen viestintä s.a.)

Sähköiset viestimet ja yhteydenpitovälineet mahdollistavat vanhempien osallisuuden ilman henkilökohtaista kohtaamista päivähoidon henkilökunnan kanssa. Tutkimuksemme osallistuvilla Kotkan kaupungin päiväkodeilla on käytössä Peda.net-verkkoalusta, jossa päiväkodit jakavat ajankohtaista tietoa toiminnastaan sekä yksilöidympää tietoa kunkin päiväkotiryhmän arjen toiminnoista. Lisäksi verkkoalusta mahdollistaa salasanasuojatun tiedon jakamisen yksittäisen lapsen vanhemmalle. Myös sähköpostilla tiedottaminen on käytössä perinteisten paperisten tiedotteiden lisäksi.

Vaikka tänä päivänä on käytössä lukuisia viestimiä ja yhteydenpitovälineitä, ei mikään korvaa kasvattajan ja vanhemman välistä dialogista kanssakäymistä.

Pelkkä tiedottamispainotteinen vuorovaikutus voi olla passivoivaa puolin ja toisin. Jos kasvattajan vuorovaikutus on tiedottamispainotteista dialogisuuden sijaan, voi vanhemmalle muodostua käsitys, että ammattilaisella on parempaa tietoa ja oikeampi näkökulma asioihin kuin vanhemmilla. Kasvatusyhteistyössä ja dialogisessa vuorovaikutuksessa tavoitteena on antaa myös vanhemmalle riittävästi tilaa kertoa mielipiteistään, ottaa kantaa ja puhua siitä, mikä hänelle on tärkeää. Dialogisuudessa lähdetään siitä, että keskustelun molemmat osapuolet tuovat keskusteluun yhtä arvokasta tietoa. (Juusola 2011, 233–234; Karhuniemi 2013, 80.)

Dialogisen vuorovaikutuksen peruselementtejä ovat molemminpuolinen kunnioitus, kiinnostus ja myötätunto. Tällaisissa dialogisissa keskusteluissa, joissa tavoitellaan yhteistä ymmärrystä, viestintä on avointa ja näistä löytyvätkin usein parhaat ja luovimmat ratkaisut eri tilanteisiin. Näissä toteutuvat eri osapuolten kuulluksi tulemisen kokemukset, kun erilaisille näkemyksille annetaan tilaa. Dialoginen vuorovaikutus voi vahvistaa vanhempien omien voimavarojen käyttöönottoa ja osallisuuden kokemusta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme pääasiallisena tarkoituksena oli tuottaa vanhempien omiin kokemuksiin perustuvaa tietoa heidän osallisuudestaan päiväkodissa. Tarkoituksena oli myös kerätä vanhemmilta itseltään lähtöisin olevia mahdollisia ideoita osallisuuden kehittämiseksi. Lisäksi pyrkimyksenämme oli saada vanhemmat itse oivaltamaan, että heillä on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten kanssa. Toiveenamme oli myös, että tutkimuksemme ja siihen osallistuminen lisäisi vanhempien osallisuuden kokemusta. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä Kotkan omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan vanhempien osallisuutta.

Tutkimuksemme tarkoitus oli myös selvittää, miten vanhempi hyötyy siitä, että hän on osallinen lapsensa päiväkotiyhteisössä. Osana tutkimusta halusimme löytää myös vanhemmilta nousseet kehittämisideat osallisuuden lisäämiseksi.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten vanhemmat kokevat oman osallisuutensa lapsen päivähoidossa?
2. Miten vanhempi hyötyy osallisuudestaan päiväkotiyhteisössä?
3. Kehittämisideat vanhempien osallisuuden lisäämiseksi.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin sekä kvalitatiivisia eli laadullisia että kvantitatiivisia eli määrällisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen. Strukturoidussa kyselylomakkeessa kvantitatiivista tutkimusta olivat kaikki kysymykset, joissa esiintyi vaihtoehtoisia vastauksia ja kvalitatiivista tutkimusta edustivat puolestaan avoimet kysymykset, joiden tulkitsemiseen käytettiin sisällönanalyysiä. Kysymyslomake suunnattiin vanhemmille.

Kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät voivat usein täydentää toisiaan. Laadullinen tutkimus laajentaa ja syventää kvantitatiivisen analyysin numeerisia tuloksia. Avoimet kysymykset sallivat vastaajan jäsentää vastauksensa itse, joiden perusteella tutkija muodostaa yhtenäisen selityksen. (Vilpas s.a., 1.)

6.2.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii yleensä ihmisten toimintatapojen merkityksien ja kokemusten subjektiiviseen tutkintaan ja tulkintaan. Aineiston keruu tapahtuu usein haastattelujen avulla ja se kohdistuu ihmisten tietojen, kokemusten ja mielipiteiden tutkimiseen ja tulkintaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 21–24.) Toisaalta kvalitatiivisen tutkimuksen aineistopohjana voidaan käyttää mitä tahansa dokumenttia ja periaatteessa aineistona voi olla mikä tahansa aineisto, joka sisältää tietoa tai informaatiota. (Kananen 2010, 63.) Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään usein tilanteissa, jolloin halutaan saada syvempi näkemys kyseenä olevasta ilmiöstä sekä silloin, kun halutaan saada mahdollisesti kokonaan uusia teorioita (Kananen 2010, 41).

Kvalitatiivista tutkimustyötä tehdessä on pohdittava, onko tekeillä oleva tutkimus teoreettista vai empiiristä tutkimusta. Teoreettisessa tutkimuksessa tuloksia tarkastellaan yksittäisen henkilön näkökulmasta. Empiirisessä tutkimuksessa puolestaan henkilöiden tunnistettavuus on poissuljettu ja vastaukset pyritään yleistämään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 19–22.) Opinnäytetyömme kyselylomakkeen avoimet kysymykset toteutettiin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin. Kaikki tutkimuksemme kyselylomakkeen avoimista kysymyksistä pohjautuivat

empiiriseen tutkimukseen. Vastaajien henkilöllisyys on jo eettiset lähtökohdatkin huomioon ottaen häivytetty, eivätkä ne ole tuloksissa esille.

6.2.2 Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa yleensä olemassa oleva tilanne, esimerkiksi asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin (Kananen 2011, 12).

Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tutkittavaa tietoa tarkastellaan ja käsitellään numeroiden avulla. Määrällinen tutkimusmenetelmä antaa vastauksen kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilkka 2007, 14.) Kvantitatiivinen tutkimus perustuu aina siis jonkinlaiseen mittaamiseen. Määrällisessä tutkimuksessa kysymykset ovat suljettuja eli strukturoituja ja niiden vastaukset tuottavat lukuarvoja, joita pystytään analysoimaan ja tilastoi-
maan (Vilpas s.a., 1.) Strukturointi tarkoittaa tutkittavan asian ja sen ominaisuuksien suunnittelua ja vakiointia. Kysymyksenasettelun kyselylomakkeessa on oltava sellaista, että jokainen ymmärtää kysymykset samalla tavalla. Tutkittaville asioille, eli niin sanotuille muuttujille annetaan arvo, joka ilmaistaan esimerkiksi numeroina tai muina symboleina. (Vilkka 2007, 14–15.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimustuloksista pyritään vetämään yleistävät johtopäätökset. Kohderyhmästä valitaan tällöin edustava joukko eli otos. (Kananen 2008, 13.) Koska kaikkia Kotkan päiväkoteja ei voinut valita mukaan tutkimukseen, tutkimukseemme osallistui kaksi Kotkan kaupungin päiväkotia. Toinen päiväkoti on kohtuullisen suuri yksikkö, toisen taas ollessa selkeästi pienempi. Päiväkodit sijaitsevat eri puolilla kaupunkia.

6.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyömme tilaajana toimi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen vastuualue. Ehdotimme itse aiheetta, koska Kotkassa ei ollut aiemmin tehty vastaavaa laista tutkimusta. Vuonna 2015 Airosto ja Turkia tutkivat vanhempien näkökulmia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta perhepäivähoidon puolella. Opinnäytetyömme aihe vahvistettiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa helmikuussa 2017.

Tapasimme maaliskuussa 2017 Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijan. Hän kiinnostui aiheestamme ja piti sitä ajankohtaisena, koska uusitut varhaiskasvatuksen perusteet toivat vanhempien osallisuuden vahvasti myös paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Lisäksi kunnassa oli tuolloin kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman työstämisprosessi parhaillaan käynnissä. Yhteisen keskustelun myötä päädyimme rajaamaan aiheen koskemaan nimenomaan vanhempien osallisuuden kokemuksia. Sopimus kaupungin kanssa opinnäytetyön tekemisestä solmittiin myös maaliskuussa 2017 ja saimme tutkimusluvan. Ensimmäinen ohjauskäynti ohjaavan opettajan luona toteutui heti, kun aiheemme oli hyväksytty. Ohjauksen jälkeen aloimme kartoittaa saatavilla olevia tietolähteitä. Työn teoriaosuutta aloimme kirjoittaa kesäkuussa 2017 ja kirjoittaminen venyi vuoden vaihteeseen saakka. Suunnitelmaseminaarit toteutuivat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ohjeen mukaisesti. Opinnäytetyömme ohjaavaan opettajaan olimme matkan varrella yhteydessä myös sähköpostitse useamman kerran. Kysyimme häneltä muun muassa vinkkejä kyselylomakkeen laadintaan sekä pyysimme ohjausta työmme yleisestä etenemisestä.

Sovimme yhteisesti Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijan kanssa kyselyyn osallistuvista varhaiskasvatuksen yksiköistä, jotka varmistuivat kesän aikana. Kyselyyn osallistui kaksi varhaiskasvatusyksikköä. Sovimme myös, että osallistuvien päiväkotien tarkempia yksilöintitietoja emme esittele työsämme.

Lähetimme linkin kyselyyn saatekirjeineen kyseisten päiväkotien johtajille loka-kuun lopussa 2017. Olimme varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijan tapaaamisessa sopineet yhteisistä pelisäännöistä, että emme kerää mitään rekisteröitäviä henkilötietoja vanhemmista, esimerkiksi sähköpostiosoitteita. Näin kaikki kyselyyn osallistujat pysyivät meille tutkimuksen tekijöille anonyymeina. Kyselyn sähköinen jakaminen jäi päiväkotien tehtäväksi. Olimme ajatelleet, että sähköinen kysely olisi helpoin saada jakoon Peda.net -verkkoalustan kautta, jota päiväkodit käyttivätkin. Toinen päiväkodeista jakoi kyselylinkin peda.net-sivuston kautta 150 perheeseen ja toinen samaisen sivuston kautta 27 perheelle. Perheitä

informoitiin kyselylinkistä saatekirjeellä ennen kyselyn avaamista (liite 1). Kyselylinkki oli auki Webropol-kyselyohjelmassa 6.-26.11.2017. Käytyämme tapauksissa kyseessä olevien päiväkotien johtajia kyselyn aukioloaikana päätimme kuitenkin yhteisesti vielä pidentää kyselyn aukioloaikaa puolelatoista viikolla 6.12.2017 saakka vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Alkuperäisen kahden viikon aukiolon jälkeen olimme saaneet vastauksia kyselyyn 15 kappaletta ja jatkoaika tuotti vastauksia vielä viisi, jolloin kokonaisvastausmäärä nousi kahteenkymmeneen. Vastausprosentti jäi 11,3 prosenttiin. Webropol-kyselyohjelmasta kuitenkin selviää, että kysely oli avattu 45 kertaa.

Opinnäytetyömme tuloksia, pohdintaa, johtopäätöksiä ja opinnäytetyön prosessia analysoimme ja kirjoitimme joulukuusta 2017 tammikuuhun 2018. Vielä keväällä 2017 ajatuksenamme oli valmistuminen joulukuussa 2017, mutta totesimme sen mahdottomaksi, koska kaikilla meillä oli eri aikataulut opiskeluineen, töineen ja työharjoitteluineen. Siirsimme tavoitteemme helmi-maaliskuuhun 2018.

Kuva 2. Opinnäytetyön eteneminen

Kuvassa 2 havainnollistetaan opinnäytetyömme eteneminen aina ideavaiheesta päätöseminaariin saakka.

6.3.1 Aineistonkeruumenetelmät

Aineiston keräämiseen on käytettävissä neljä erilaista perusmenetelmää: dokumentointi, havainnointi, haastattelu ja kysely. Kyselyn hyötynä voidaan nähdä tutkimustyöhön käytettävän ajan säästö, jos kyselylomake voidaan tallentaa ja analysoida nopeasti tietokoneella. Kyselyn haittoja voivat olla esimerkiksi vastaajan mahdollinen perehtymättömyys kyselyä koskevaan aiheeseen tai vastauksien rehellisyyden kyseenalaisuus. Vaikkakin kyselylomakkeiden käyttö on aikaa säästävää, voi hyvin onnistuneen lomakkeen laadinta viedä tekijältä runsaasti aikaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 191–195.)

Käytimme menetelmänä kyselyä, jonka toteutimme kokonaan verkossa. Päädyimme kokonaan verkossa toteutettavaan kyselyyn, koska se on helposti saatavilla tietokoneella ja älylaitteilla eikä vastaaminen ole aikasidonnaista. Kotkan varhaiskasvatussuunnitelman suunnitteluvaiheessa huoltajilta oli myös kysytty heille mieluisista varhaiskasvatuksen arviointitavoista, jolloin vanhemmilta oli tullut toive sähköisestä kyselystä. Käytimme työn tutkimusaineistona sähköiseen Webropol-kyselyyn saamiamme vastauksia.

6.3.2 Kyselylomakkeen laadinta ja tiedonkeruu

Tutustuimme aluksi uuteen Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja Kotkan varhaiskasvatussuunnitelmaan, sekä perehdyimme miten nämä asiakirjat määrittelevät vanhempien osallisuutta päivähoidossa. Asiakirjoista nousseen tiedon pohjalta aloimme suunnitella kyselyn kysymyksiä. Kysymyksemme perustuivat näissä asiakirjoissa mainittuihin ja määriteltyihin vanhempien osallisuuden alueisiin.

Laadimme kyselylomakkeen kysymykset niin, että valmiiseen kyselylomakkeeseen tuli sekä strukturoituja eli valmiilla vaihtoehdoilla varustettuja kysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Aloitimme kyselyn kahdella taustatietokysymyksellä. Taustatietokysymyksissä kysyimme vastaajan roolia suhteessa lapseen sekä päivähoidossa olevan lapsen ikää. Taustakysymykset ovat niin sanottuja lämmittelykysymyksiä kyselyn edetessä tutkimuksen aihetta kohden (Valli 2015, 86).

Lomakkeessa oli useita avoimia kysymyksiä, joissa vanhemmat saivat esimerkiksi esittää toiveitaan sellaisesta päiväkodin toiminnasta, johon vanhemmat voivat osallistua, antaa kehitysideoita vanhempien vaikuttamisen ja osallisuuden lisäämiseksi, kertoa vasu-keskustelujen merkityksestä itselleen, kuvailla lapsen päivähoiton aloitukseen liittyvää yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa sekä ilmaista mielipiteensä siitä, onko tiedonkulku päiväkodissa riittävää. Avomilla kysymyksillä kysyimme myös vanhempien toiveita siitä, mitä he toivoisivat huomioitavan paremmin henkilökunnan ja vanhempien välillä sekä sitä, mitkä asiat vanhempien mielestä toimivat päivähoidossa hyvin. Yksi vastauskenttä oli myös täysin vapaa, mikäli vanhemmat haluaisivat kertoa jotakin muuta valmiiden kysymysten ulkopuolelta.

Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat ennalta annettuja. Näissä kysymyksissä kysyimme muun muassa sitä, mitkä asiat vanhemmat mielivät osallisuudeksi päivähoidossa, sekä sitä, kokevatko he olevansa osallisia päiväkotiyhteisössä. Kartoitimme myös usealla kysymyksellä vanhempien kokemuksia tiedonsaannista, perheiden toiveiden ja mielipiteiden huomioimista ja vanhempien mahdollisuutta osallistua päivähoiton toimintaan.

Alustavaa kyselylomaketta testasimme yhdeksällä lapsiperheellä, joiden lapsi tai lapsia on päivähoidossa, sekä kuulimme myös ohjaavan opettajamme näkemyksen. Saamiemme vastausten ja kommenttien pohjalta muokkasimme kyselylomakkeen lopulliseen muotoonsa, sekä tarkensimme ja muotoilimme joitakin kysymyksiä ymmärrettävämpään muotoon ennen varsinaisen kyselyn jakamista.

6.3.3 Aineiston analyysi

Koska aineisto kuvaa vain tutkittavaa asiaa on sen analysointi tarpeellista. Tämä tulee tehdä ennen tutkimustyössä kerätyn aineiston tulkintaa ja johtopäätösten teon aloittamista. Ennen analysointityön aloittamista on kerätty aineisto ensin järjesteltävä ja käsiteltävä. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–223.) Analysoinnissa aineisto muutetaan sanalliseen muotoon, jotta syntyy selkeä kokonaisuus joka kuvaa tutkimuksesta saatua tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Tutkimuksestamme saatu aineisto tallennettiin ja käsiteltiin Webropol-kyselytutkimusohjelman avulla. Käytimme Weropol-kyselytutkimusohjelman perusraportti työkalua, joka muodosti pylväsdiagrammit ja taulukot valmiin vastausvaihtoehdon sisältämiin kysymyksiin. Käsittelimme avoimiin kysymyksiin saatuja vastauksia siten, että ryhmittelimme ne esille nousseiden teemojen mukaan.

Kyselylomaketta laatiessamme olimme panostaneet vastaamisen helppouteen ja loogisuuteen, joten kyselylomakkeessa esitimme kysymykset toisenlaisessa järjestyksessä kuin ne lopulliseen työhömmme päätyivät. Lopulliseen työhömmme poimimme vastaukset aina sitä kuvaavan otsikon alle teoreettiseen viitekehikseemme pohjaten. Teemoiksi analysointivaiheessa valikoituivat päiväkodin arki, joka sisältää toiminnan toteutuksen ja suunnittelun, vanhempien osallisuuden kokemukset sekä osallisuuden kehittäminen. Edellä mainitut teemat jaoinme vielä alaotsikoihin.

6.4 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Olemme pyrkineet varmistamaan työn luotettavuuden tarkkaan harkituilla ja laadituilla kysymyksillä. Kysymykset on laadittu niin, että tekijöiden omalle tulkinnalle ei juurikaan jäisi sijaa. Kyselyn jakomäärä olisi antanut olettaa vastauksia tulevan enemmän, jolloin luotettavuus olisi samalla kasvanut. Vastausprosentti jäi lopulta 11,3 prosenttiin.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ohjeet eettisesti oikein suoritettulle, hyväksytylle ja luotettavalle tutkimukselle. Ohjeissa painotetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkaa tutkimustyötä niin tallentamisessa kuin arvioinnissakin. Tällöin tutkimuksen eettinen luotettavuus täyttyy. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tutkijan on otettava työssään huomioon monia eettisiä kysymyksiä. Tiedon hankintaan ja julkaisemiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet on oltava yleisesti hyväksyttyjä. Jokaisen tutkijan vastuulla on eettisten periaatteiden tunteminen ja

toimiminen niiden mukaisesti. Eettinen tutkimus edellyttää hyvää tieteellistä käytäntöä (Hirsjärvi ym. 2009, 23), ja tutkimusetiikan on kuljettava mukana läpi koko työn aina ideointivaiheesta tutkimustulosten tiedottamiseen asti (Vilkkä 2015, 41).

Tietojen käsittelyssä ja niitä julkistettaessa on tärkeää muistaa anonymiteettisuoja ja luottamuksellisuuden säilyttäminen. Tähän tutkimukseen ja kyselylomakkeeseen vastanneiden vanhempien henkilöllisyys ei missään vaiheessa tullut oppinäytetyön tekijöiden tietoon. Kyselylomakkeisiin vastattiin nimettömänä Webropol-kyselyohjelman kautta, eikä vastauksista pysty identifioimaan yksittäistä vastaajaa. Tutkimukseen osallistuvat päiväkodit vastasivat sähköisen kyselylinkin jakamisesta vanhemmille, eikä tutkimuksen tekijöillä ole tietoa kyselylinkin saajien henkilöllisyydestä eikä siitä, kummasta tutkimukseen osallistuvasta yksiköstä vastaukset tulivat.

Tutkimusetiikan eettisten periaatteiden mukaisesti tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja perustua riittävään tietoon. Kyselyyn vastaaminen voidaan tulkita tutkittavan suostumukseksi osallistua tutkittavaksi (Satakunnan korkeakoulut s.a.) Kyselyssämme jokainen vanhempi sai valita itse, osallistuuko tutkimukseemme vai ei, koska osallistuminen oli vapaaehtoista. Webropol-kyselyyn oli liitetty saatekirje, josta ilmeni tutkimuksen aihe sekä se, mihin tarkoitukseen kyselyä käytetään. Tämän voidaan katsoa olevan riittävä ennakkotieto vanhemmille tutkimuksemme aiheesta ja sisällöstä. Tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti saatekirjeestä löytyi myös yhteystietomme, jos vanhemmilla olisi ilmennyt tarve lisätietoihin koskien tutkimustamme.

7 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen kahdella ensimmäisellä kysymyksellä kartoitimme vastaajien taustatietoja. Näihin kysymyksiin saimme vastauksia yhteensä 20 kappaletta. Kysyimme vastaajan suhdetta lapseen sekä sitä, minkä ikäistä lasta vastaus koskee. Olimme pyytäneet perheen kaikista päivähoitoikäisistä lapsista erilliset vastaukset.

Vastaajista 85 prosenttia oli äitejä. Isejä puolestaan vastasi 15 prosenttia. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut olevansa ”muu huoltaja”.

Toisella taustatietokysymyksellä selvitimme vastaajien päivähoidossa olevan lapsen iän. Puolella vastaajista lapsen ikä sijoittuu 3–4 ikävuoden väliin ja 40 prosentilla päivähoidossa oli yli 4-vuotias lapsi. 1–2-vuotiaiden vanhempia oli 10 prosenttia vastaajista. Alle 1-vuotiaiden vanhempia vastaajissa ei ollut.

7.2 Päiväkodin arki, toiminnan toteutus ja suunnittelu

Tämän otsikon alle on koottu kysymykset, jotka liittyvät päivähoidon arkeen ja toimintaan. Lapsen päivähoidon aloittaminen ja siihen liittyvä kasvattajien ja vanhempien yhteistyö, päivittäiset kohtaamiset, vanhemmille suunnattu toiminta, varhaiskasvatussuunnitelmat sekä dialoginen vuorovaikutus voidaan laskea varhaiskasvatussyksiköiden arkeen.

7.2.1 Päivähoidon aloitus

Pyysimme vanhempia kuvailemaan päivähoidon aloitusta ja lapsen siirtymää päiväkotiin, sekä sitä, miten he olivat yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa päivähoidon aloitusvaiheessa. Saimme heiltä 15 avointa vastausta.

Vastauksissa korostui, että päivähoidon aloitusta oli valmisteltu yhteistyössä kodin ja päivähoidon välillä. Usean vastanneen perheen kohdalla päivähoito oli aloitettu tutustumiskäynnillä päiväkotiin. Monessa tapauksessa päivähoito oli aloitettu osapäiväisenä ja vasta myöhemmin siirrytty kokopäiväiseen hoitoon. Vastauksissa nousi esiin, että päivähoitoon harjoittelu oli tärkeää molemmin puoleisen tutustumisen kannalta:

Käytiin ensiksi tutustumassa pari kertaa päivähoitopaikkaan ja ympäristöön. Meille esiteltiin eri paikkoja jne. Lapsien parhaaksi katsottiin vielä, että viikon verran (4h) lyhyempää päivähoitopäivää että pääsevät rytmiin ja sinuiksi hoitopaikan kanssa.

Kävimme useaan kertaan tutustumassa ja harjoittelemassa. Samalla tutustuttiin toisiimme.

Aloitusvaiheen yhteydenpitoon oli erityisesti panostettu ja yhteistyö oli tiivistä kodin ja päiväkodin välillä. Vastauksissa mainittiin päivähoidon aloituksen olevan perheille iso ja merkittävä asia, johon tarvitaan panostusta ajallisesti ja tiedonkullisesti sekä suunnitelmallisuutta:

Kävimme tutustumassa ensin ja sen jälkeen hoitoaikoja pidennettiin. Sain hyvin tietoa lapsen päivän kulusta ja tukea siihen, kun lapsella oli vaikeaa tulla päivähoitoon.

Sovimme etukäteen tutustumisajan ja ensimmäisellä kerralla kiersimme tilat läpi yhdessä lastentarhanopettajan kanssa. Sen jälkeen sai käydä tutustumassa useamman kerran, kunnes lapsi aloitti hoidossa ilman vanhempaa. Ensimmäisinä hoitopäivinä sain tekstiviestillä kuulumiset siitä, kuinka lapsen päivä oli sujunut - tämän koin mukavaksi asiaksi.

Päivähoidon ensimmäistä kertaa alkaessa käytiin tutustumassa päiväkodilla ja sen jälkeen ensimmäinen hoitopäivä oli harjoittelua. Olin toivonut yhden aikuisen ottamaan meidät vastaan ekana päivänä. Koin, ettei lasta oltu odotettu aloittamaan hoitoa, mm. lokeroa ei ollut valmiina ja tuntui, että lapsi tuli "yllätyksenä". Kun lapsi siirtyi isompana uuteen ryhmään, aloitus huomioitiin paremmin ja lapsi otettiin vastaan ajan kanssa ja tuntui, että häntä odotettiin tulevaksi. Tästä jäi parempi mieli niin lapselle kuin vanhemmillekin.

7.2.2 Päivittäinen kohtaaminen

Kysyessämme vanhemmilta, onko lapsen tuonti- ja hakutilanteissa yleensä riittävästi aikaa keskustelulle päiväkodin työntekijän kanssa, saimme 18 vastausta. Puolet vastaajista koki, että keskustelulle työntekijän kanssa on riittävästi aikaa. Viidessä vastauksessa kuitenkin koettiin, että aikaa riittäville keskusteluille ei ole. Vastausten perusteella suurimmiksi esteiksi keskustelulle ja kuulumisten vaihdolle nousivat esiin kiire, henkilökunnan vähyys ja vaihtuvuus:

Usein vaan ei ole enää tuttua aikuista kertomassa, jolloin ei saa mitään infoa.

Ei usein ole, koska aikuisia niin vähän paikalla ja useita vanhempia samaan aikaan, muut lapset myös tarvitsevat aikuisten huomion.

Kiire koski niin henkilökunnan kiirettä kuin myös vanhempien omia kiireitä. Vanhemmat kokivat myös vaihtelevuutta keskusteluajan riittävyteen henkilökunnan kanssa riippuen siitä, mihin aikaan lapsen vie tai hakee hoidosta. Vanhemmat kuitenkin toivoisivat näihin päivittäisiin kuulumisten vaihtoihin enemmän aikaa:

Hieman välillä on ruuhkaa siinä tuonti ja hakutilanteessa, joten tästä johtuen kommunikointi jää vähäiselle. Mutta yleensä on sopivasti aikaa.

Tuontitilanteissa on vähän kiiremeinkin, jos lasten toiminta on jo alkamassa (ja itselläkin usein kiire töihin). Hakutilanteessa on aikaa keskustella.

7.2.3 Tiedonkulku

Kartoitimme usealla kysymyksellä vanhempien kokemuksia tiedonkulusta. Lisäksi esitimme vielä kysymyksen, mistä vanhemmat haluaisivat saada lisää tietoa. Kysymme vanhempien kokemuksia siitä, saavatko he riittävästi tietoa päiväkodin kasvattajilta lapsen arjesta päiväkodissa.

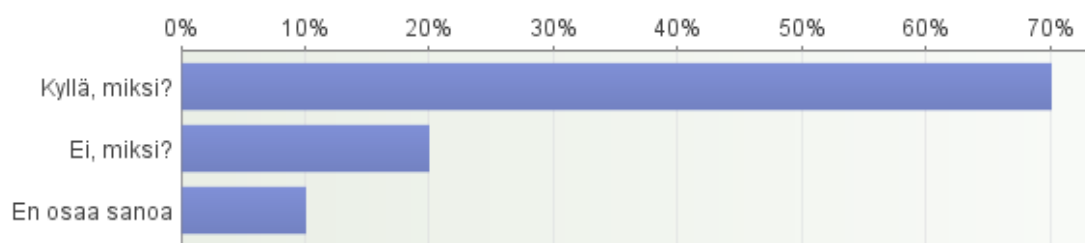
Taulukko 1. Tiedonsaanti

Saan riittävästi tietoa päiväkodin kasvattajilta:	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Lapseni perushoidollisista asioista (syöminen, nukkuminen, vessakäynnit)	70 %	30 %	0 %	0 %	0 %	20
Lapseni käytökseen liittyvistä asioista	40 %	50 %	10 %	0 %	0 %	20
Lapseni päivän tapahtumista	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	20
Lapseni erilaisista tunnetiloista päivän aikana	35 %	50 %	15 %	0 %	0 %	20
Lapseni kaverisuhteisiin liittyvistä asioista	35 %	50 %	15 %	0 %	0 %	20

Saimme ensimmäiseen kysymykseen 20 vastausta. Taulukosta 1 voidaan havaita, että vastausten perusteella vanhemmat saavat parhaiten tietoa lapsensa perushoidollisista asioista, joiksi olimme maininneet ruokailuun, lepoon ja wc-käynteihin liittyvät asiat. Vastaajat kokivat myös saavansa hyvin tietoa lapsen käytöksestä ja päivän tapahtumista. Vanhemmat jäivät kaipaamaan vielä lisää

tietoa lapsen tunnetiloista päivähoitopäivän aikana sekä lapsen kaverisuhteisiin liittyvistä asioista.

Tiedonkulkuun liittyvässä toisessa kysymyksessä kysyimme tiedonkulun riittävydestä päiväkodissa yleisesti. Kysymys oli sekä määrällinen että laadullinen, jolloin vanhemmilla oli myös mahdollisuus avoimeen vastauskohtaan perustella kantaansa. Saimme kysymykseen 20 vastausta.

Kuva 3. Kokeeko vanhempi saavansa riittävästi tietoa päiväkodissa (N=20)

Kuvassa 3 näkyy, kuinka enemmistö vastaajista, 70 prosenttia, koki päiväkodissa tiedonkulun kaiken kaikkiaan riittäväksi. Vastaajista puolestaan 20 prosenttia oli päinvastaista mieltä. Vastaajista 10 prosenttia valitsi vastausvaihtoehtokseen ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon.

Vanhemmat kokevat tärkeäksi tiedotuksen oleellisista asioista, kuten erilaisista tapahtumista lapsen henkilökohtaisista asioista kuulemisen lisäksi. Myös työntekijöiden välinen tiedonkulku mainittiin vastauksissa. Vanhempien oma aktiivisuus tiedon saamiseksi nousi myös esille:

Enemmän voisi sähköpostia hyödyntää. Olisi kiva, jos tulisi vaikka välillä joku koonti, mitä ovat suunnitelleet tehdä tai mihin panostavat toimintakaudella tms.

Tapahtumien ajankohta ilmoitetaan mielestäni liian myöhään, nimim. vuorotyöläinen.

Kyllä sieltä kaiken tarvittavan tiedon saa, jos itse muistaa silmät avoinna kävellä.

Tieto ei tavoita aina kaikkia työntekijöitä... saa itse varmistella, että kaikki tietää.

Kysyimme vielä vanhemmilta, kokevatko he saavansa kaiken tarvittavan tiedon päivähoidon kasvattajilta koskien lapsensa hoitopäivää. Saimme heiltä 11 vastausta. Vastaaajista enemmistö koki saavansa kaiken tarpeellisen tiedon. Vastauksissa mainittiin myös, että mikäli herää kysyttävää, voivat vanhemmat kysyä asioita henkilökunnalta.

Lisätietoa vanhemmat haluaisivat saada lapsensa kaverisuhteista ja niiden sujuvuudesta sekä siitä, kuinka lapsi toimii ryhmässä. Vastauksissa mainittiin myös, että vanhemmat tahtovat kuulla mahdolliset lapsen kehityksestä tai käyttäytymisestä heränneet huolenaiheet, sekä päivän aikana tapahtuneet merkittävät asiat ja suhtautumisen uusiin asioihin:

Kaverisuhteista ei koskaan puhuta mitään. Miten ne sujuu? Tiedän kyllä, kenen kanssa on leikkinyt, mutta muuta tietoa ei tule. Syömiset ja nukkumiset kyllä ilmoitetaan, mutta oisi kiva tietää vähän enemmän.

Jos päiväkodin työntekijöillä herää huoli lapsesta minkä tahansa asian suhteen käyttäytymisessä tai kehityksessä.

7.2.4 Tyytyväisyys toimintaan

Kysyimme vanhemmilta, mitkä asiat toimivat päivähoidossa heidän mielestään hyvin. Vanhemmat saivat vastata kysymykseen vapaasti omin sanoin. Saimme kysymykseen 15 vastausta.

Vastauksissa nousi esiin lapsen viihtyminen päiväkodissa, turvallisuus, ammatillinen henkilökunta, pedagoginen toiminta sekä luottamus. Myös perushoivan ja huolenpidon asiat, kuten ruokailu, ulkoilu ja lepo koettiin hyvin toimiviksi. Vastauksista nousivat myös vahvasti esiin lapsen aktiivinen toimijuus, huomioiminen, yksilöllisyys ja osallisuus vanhempien osallisuuden lisäksi:

Lapsesta näkee, että hän tykkää olla päiväkodissa ja viihtyy. Voi luottavaisin mielin jättää lapsen hoitoon. Homma siis toimii.

Lapsen huomioiminen, kasvun tukeminen huomioiden lapsen kehitystaso, iloitseminen lapsesta, monipuolinen toiminta.

Henkilökunta on ystävällistä ja lapsi otetaan huomioon hyvin yksilönä. Lasta odotetaan iloisena päiväkotiin ja häntä kohdellaan kunnioittavasti. Sama koskee myös vanhempia. Lasten kanssa tehdään asioita ryhmässä, myös vapaan leikin aikana aikuinen tuntee olevan aktiivisesti läsnä.

Olemme olleet tyytyväisiä alusta asti päivähoidon ammatillisuuteen ja osaamiseen. Lapsemme ovat aina viihtyneet ja menneet hyvillä mielin päivähoitoon. Olemme tyytyväisiä ja saaneet luotua päiväkotiin luottamuksellisen ja toimivan suhteen. Emme itse ole aktiivisemmasta päästä, mutta tämä liittyy myös osittain siihen, ettei esille ole tullut juurikaan epäkohtia...

7.2.5 Vanhempien osallisuus päiväkodin tapahtumissa

Seuraavaksi kysyimme vanhemmilta, kuinka he kokevat mahdollisuutensa osallistua päiväkodin tapahtumiin ja toimintoihin. Vastauksia kysymyksen osa-alueisiin saimme muihin 20, paitsi yhteen 19.

Taulukko 2. Osallistumismahdollisuudet

Minulla on mahdollisuus:	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Osallistua vanhempainiltaan	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	20
Vaihtaa kiireettömästi kuulumisia päivähoidon henkilöstön kanssa lapseni asioista	35 %	40 %	25 %	0 %	0 %	20
Osallistua päivähoidon toiminnan suunnitteluun	10 %	40 %	25 %	10 %	15 %	20
Osallistua päivähoidon toiminnan arviointiin	20 %	35 %	30 %	5 %	10 %	20
Osallistua lapseni Vasu (varhaiskasvatussuunnitelma) -keskusteluun	85 %	15 %	0 %	0 %	0 %	20
Osallistua lapseni Vasu-suunnitelman laadintaan	65 %	25 %	5 %	0 %	5 %	20
Osallistua päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan	15,79 %	21,05 %	42,11 %	15,79 %	5,26 %	19
Tulla tutustumaan lapseni päivään päiväkodissa	20 %	20 %	15 %	25 %	20 %	20

Taulukosta 2 ilmenee, että suurimmiksi osallistumismahdollisuuksiensa vanhemmat mieltävät vanhempainillan, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelun sekä

lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan kohdalla. Kysymyksissä osallistumismahdollisuuksista päivähoidon toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä päiväkotia koskevan varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan saimme eniten hajontaa vastauksiin. Osallistumismahdollisuutensa suurina koki lähes saman verran vastaajia kuin negatiivisemmankin vastauksen antajista. Eniten ”täysin eri mieltä” -vastauksia (15 %) saimme, kun kysyimme vanhemman kokemaa mahdollisuutta tulla tutustumaan lapsen päiväkotipäivään. Myös ”en osaa sanoa” -vastauksia oli paljon, eli viidesosa vastauksista.

Vanhemmat kokevat perinteisen vanhempainillan olevan paikka, johon heidän on helppo osallistua. Myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun ja siihen liittyvään suunnitelman laadintaan vanhemmat mielsivät osallistumismahdollisuutensa hyviksi. Vastauksista havaitsi, että vieraampina pidettiin mahdollisuutta tulla tutustumaan lapsen päivähoitopäivään sekä mahdollisuutta osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä päivähoitoyksikköä koskevan varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan.

7.3 Osallisuuden kokemukset

Tämän otsikon alle olemme keränneet kysymykset, joiden avulla selvitimme vanhempien omia tunteita ja kokemuksia siitä, mitä osallisuus heidän mielestään on ja kokevatko he osallisuutta lapsensa päivähoitoon.

7.3.1 Osallisuuden mieltäminen

Kysyimme vanhemmilta, miten ja millaiseksi vanhemmat mieltävät osallisuutensa päivähoidossa (taulukko 3). Vanhemmilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto sekä mahdollisuus myös perustella vastaustaan avoimeen vastauskenttään. Vastaajia kysymykseen oli 20.

Taulukko 3. Osallisuuden mieltäminen

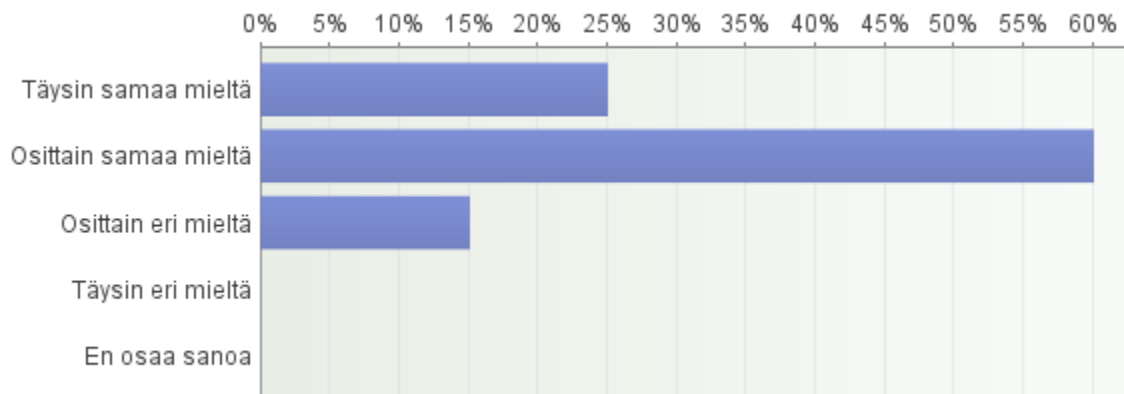
Mitä mielestänne vanhempien osallisuus on päivähoidossa? Voit valita useamman vaihtoehdon.	
Tiedonkulkua lapsen arjesta	80 %
Tiedonkulkua päiväkodin arjesta	75 %
Vuorovaikutusta päivittäisissä lapsen vienti- ja hakutilanteissa	75 %
Vaikuttamista lapsen kasvatukseen	65 %
Mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin	55 %
Vaikuttamista päiväkotiympäristöön	30 %
Vanhempien osaamisen hyödyntämistä päivähoidossa (esim. kieli, kulttuuri, työ)	10 %
Jotain muuta, mitä?	5 %

Taulukon 3 mukaan vahvimpana osallisuus miellettiin tiedonkulkuna lapsen arjesta. Tämä nousi esiin 75 prosentissa vastauksista. Seuraavaksi eniten osallisuutta miellettiin olevan niin ikään tiedonkulun osa-alueilla: tiedonkulku päiväkodin arjesta sekä vuorovaikutusta työntekijöiden kanssa lapsen päivittäisissä vienti- ja hakutilanteissa. 65 prosenttia vastaajista koki osallisuuden olevan vaikuttamista siihen, kuinka lasta kasvatetaan päiväkodissa. Vanhempien mahdollisuutta osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin koettiin olevan osallisuutta hieman yli puolessa vastauksista. 30 prosenttia vastaajista mielsi osallisuuden olevan vaikuttamista päiväkotiympäristöön. Muutammassa vastauksessa vastaaja mielsi osallisuuden päivähoidossa vanhempien osaamisen hyödyntämisenä, kuten vanhempien kielen ja kulttuurin hyödyntämisenä.

Saimme myös yhden avoimen vastauksen, joka koski lapsen kasvatusta, yhteistyötä ja vanhempien tiedon huomioimista oman lapsen asioissa. Lisäksi toivottiin päivähoidossa huomioitavan niitä asioita, joita vanhemmat pitävät tärkeinä lapsen kasvatuksessa.

7.3.2 Vanhempien osallisuuden kokemus lastensa päivähoidossa

Selvitimme sitä, kokeeko vanhempi tällä hetkellä olevansa osallinen lapsensa päivähoidossa ja päiväkotiyhteisössä. Saimme kysymykseen 20 vastausta.

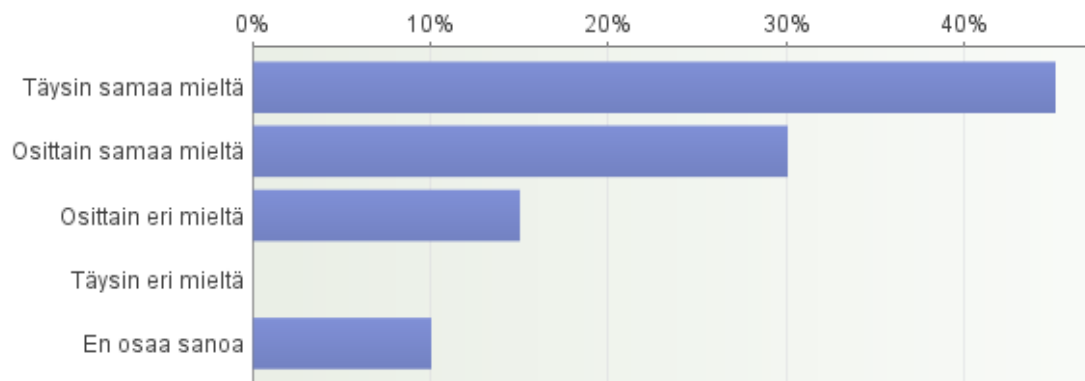
Kuva 4. Vanhemman osallisuuden kokemus päivähoidossa ja päiväkotiyhteisössä (N=20)

Kuvasta 4 selviää, että enemmistö vastaajista, 60 prosenttia, koki olevansa osittain osallinen lapsensa päivähoidossa ja päiväkotiyhteisössä. Neljäsosa koki olevansa vahvasti osallinen ja 15 prosenttia koki olevansa vähemmän osallinen. Vanhemmat kokivat siis yleisesti olevansa jollakin tasolla osallisia lapsensa päivähoidossa, mutta täyteen osallisuuteen tunsivat yltyvänsä vain muutama vastaaja.

7.3.3 Vanhempien toiveiden ja mielipiteiden huomioiminen

Selvitimme kahdella kysymyksellä sitä, kuinka vanhemmat kokevat toiveensa ja mielipiteensä huomioitavan päivähoidossa. Kysyimme, kokevatko vanhemmat voivansa esittää mielipiteensä ja toiveensa päiväkodin arkeen ja toimintoihin liittyvissä asioissa ja kuinka heidän mielestään päivähoidossa huomioidaan perheen toiveet ja mielipiteet lapsen kasvatuksesta. Saimme kysymykseen 20 vastausta.

Vastaajista yli puolet koki voivansa ilmaista mielipiteensä ja toiveensa päiväkodin arkeen ja toimintoihin liittyvissä asioissa. Vastaajista noin kolmasosa oli osittain samaa mieltä ja osittain eri mieltä oli kymmenesosa.

Kuva 5. Perheen toiveiden ja mielipiteiden huomioiminen (N=20)

Kuvasta 5 näkyy vastausten jakautuminen. Vastaajista lähes puolet oli sitä mieltä, että päivähoitossa huomioidaan hyvin perheen toiveet ja mielipiteet liittyen lapsen kasvatukseen. Osittain samaa mieltä väittämän kanssa vastaajista oli 30 prosenttia ja 15 prosenttia oli osittain eri mieltä. 10 prosenttia vastauksista oli ”en osaa sanoa” -vastauksia.

7.3.4 Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen merkitys

Avoimella kysymyksellä vasu-keskustelujen merkityksestä tuli esiin se, kuinka tärkeänä vanhemmat näitä keskusteluja pitävät. Tähän kysymykseen vastasi 15 vanhempaa. Vastauksissa mainittiin vasu-keskustelujen olevan tärkeitä, koska tuolloin on mahdollisuus rauhalliseen ja kiireettömään vuoropuheluun oman lapsen asioista. Vanhemmat kokivat myös, että vasu-keskustelun kiireettömyys ja ajallisesti pidempi aika keskustelulle on merkittävää, koska usein kuulumisten vaihto jää melko nopeaksi ja pinnalliseksi lasta viedessä tai hakiessa.

Vastauksissa nousi esiin myös vanhempien kokemuksia vasu-keskusteluissa toteutuneesta dialogisesta vuoropuhelusta, yhteisymmärryksestä sekä toteutuneen vuorovaikutuksen positiivisesta merkityksestä. Myös molemminpuolinen tiedon ja osaamisen jakaminen koettiin tärkeäksi. Esille nousi myös toiveita siitä, että myös vasu-keskustelujen ulkopuolella käytäisiin enemmän vuorovaikutuksellista keskustelua:

Keskustelussa päästään yleensä yhteiselle ymmärryksen tasolle lapsesta. Toisaalta myös asioita on helpompi selvittää ja puida.

Se on hyvä väylä keskusteluun. Mutta vuorovaikutusta ja keskustelua pitäisi olla muutenkin.

Lähes kaikissa vastauksissa vanhemmat mainitsivat tärkeäksi keskustella lapsensa kasvuun, kehitykseen, osaamiseen sekä vahvuuksiin ja heikkouksiin liittyvistä asioista. Tärkeänä nähtiin myös keskustelu ja tiedonsaanti siitä, kuinka lapsella yleisesti sujuu päiväkodissa:

Saan syvempää tietoa lapsen kehityksestä ja toiminnasta päiväkodissa.

Kahden lapsen kanssa niitä käyty. Toinen erityistä tukea tarvitseva. Hänen kohdallaan vasut olivat erittäin hyviä ja hyödyllisiä. Saimme tietoa ja vinkkejä puolin ja toisin. Toisen lapsen kanssa kaikki etenee erittäin hienosti ja vasu on lähinnä paikka, jossa yhdessä todetaan, että kaikki kunnossa.

Toisaalta vastauksissa ilmeni myös päinvastaista näkemystä vasu-keskustelujen tärkeydestä. Kaikki vanhemmat eivät kokeneet keskusteluja niin merkityksellisinä.

7.4 Osallisuuden kehittäminen

Osallisuuden kehittäminen -otsikon alla on esitetty vanhempien toiveita toiminnalle ja vuorovaikutuksen parantamiselle sekä vanhemmilta nousseita kehitysideoita osallisuuden lisäämiseksi.

7.4.1 Vanhempien toiveita toiminnalle

Kysyimme vanhemmilta, mitä sellaista toimintaa vanhemmat toivoisivat päiväkohtiin, joka lisäisi vanhempien omaa osallisuuden kokemusta ja johon heillä olisi mahdollista osallistua. Kysymys oli avoin ja saimme siihen 11 vastausta.

Vanhemmat toivoivat yhteisiä hetkiä päiväkodin arjessa, yhteistyön ideointia ja sellaista toimintaa, johon vanhemmat voivat osallistua. Päiväkodissa vietettävät

erilaiset juhlat, kuten itsenäisyyspäivä-, joul- ja kevätjuhla mainittiin vastauksissa. Vastauksissa ilmeni toive niin vanhempien kuin myös lasten osallisuuden mahdollistamisesta kyselemällä vanhempien sekä lasten toiveita päivähoidosta:

Olisi kiva päästä töiden salliessa viettämään hetkiä tarhan arjessa, esimerkiksi aamukahvin merkeissä.

Äkkiseltään tulee mieleen, voisiko halukkaille vanhemmille olla jotain paja-tyyppisiä tapaamisia, joissa mietittäisiin työntekijöiden ja muiden lasten vanhempien kanssa päiväkodin toimintojen sisältöä. Saattaisi syntyä mehukkaita ideoita.

Lapsien ja vanhempien yhteisiä tapahtumia.... yhdessä tekeminen.

Jotain pientä toimintaa toisinaan, esim. aamuja, kun voisi hetkeksi jäädä lapsen kanssa päiväkodille, äitien- ja isienpäivät.

Kuunneltaisiin lasten/vanhempien toiveita. Tänä syksynä oli ensimmäisen kerran kotiin kyselyä mitä lapsi toivoo tarhalta jne.

Yhdessä vastauksessa kysymys miellettiin turhaksi, koska vastaajan mielestä koko päivähoitotoimintaa määrittävät pitkälti taloudelliset seikat. Vastaaja kritisoi myös sitä, että kaikki toiminta keskittyy virka-aikaan, jolloin vanhemmat ovat usein töissä.

Kysymys on turha, koska koko toimintaa määrittää pitkälle raha. Kaikki toiminta pitää olla virka-ajalla tapahtuvaa. Ja yleensä huoltajat ovat töissä, kun lapsi on päiväkodissa.

7.4.2 Toiveita vuorovaikutuksen parantamiseksi

Kyselyssämme selvitimme vanhemmilta, mitä he toivoisivat päivähoidossa huomioitavan paremmin vuorovaikutuksessa henkilökunnan ja vanhempien välillä. Saimme kysymykseen 9 vastausta.

Vanhemmat toivoivat kasvattajien palautetta myös vanhempien omasta toiminnasta. Myös näissä vastauksissa nousi esiin toive kiireettömästä keskustelusta vanhemman ja päiväkodin kasvattajan välillä. Tässä kysymyksessä kuten myös ”päivittäinen kohtaaminen” –kysymyksessä (ks. s. 40), nousi esiin vanhemman

toive tutusta kasvattajasta. Vastauksessa toivottiin henkilökunnan väliseen tiedonvaihtoon parannusta:

Avointa palautetta vanhemmille päin. Luulen, että on asioita mitkä ärsyttävät päiväkotia, mutta vanhemmat ei ehkä edes tajua tekevänsä "väärin".

Enemmän aikaa ja mahdollisuuksia keskusteluun, ei niin että aikuinen joutuu samalla vahtimaan isoa lapsikatrasta.

Jos omat kasvattajat jo lähteneet niin kuulumisten kertominen on "en tiedä" tai "hyvin varmaan on mennyt, kun ei ole mitään viestiä". Että olis joku lippulappu, missä olis jotain infoa.

7.4.3 Vanhempien esittämiä kehitysideoita osallisuuden lisäämiseksi

Pyysimme vanhemmilta kehitysideoita päiväkodille vanhempien vaikuttamisen ja osallisuuden lisäämiseksi. Saimme kysymykseen kuusi vastausta, joista kolmessa oli esitetty parannusehdotus.

Vanhemmat toivoivat päiväkodin kasvattajilta rohkaisua ja kannustusta palautteen antoon. Vastauksissa toivottiin kasvattajilta myös selkeämpää painotusta siihen, että kaikenlainen palaute on tervetullutta. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin ideaalaatikon käyttöönottoa, johon vanhemmat voisivat vapaasti esittää omia ja lapsensa toiveita:

Ideaboksi/ideavihko eteiseen, minne vanhemmat voisi kirjoittaa omia sekä lapsensa toiveitaan ja ajatuksiaan mm. minkälaista toimintaa he haluaisivat päiväkodissa. Yleensä me vanhemmat luotamme vahvasti ammattikasvattajien toimintaan, jolloin roolimme saattaa jäädä melko passiiviseksi. Ehkä asiaan auttaisi se, että päiväkodin puolelta viestitetään jollakin keinoin vanhemmille, että vanhempien ajatukset ja ideat ovat oikeasti tosi tärkeitä päiväkodille.

Päiväkoti voisi painottaa ehkä vielä enemmän sitä, että kaikki ruusut ja risut otetaan ilomielin vastaan, koska halutaan kehittää asioita ja halutaan, että vanhemmat kokevat olevansa osallisia. Kaikkien vanhempien ei ehkä ole helppoa kertoa päiväkodille ruusuja tai risuja. Rohkaisivat vanhempia siihen.

Kysely vanhempien ja lasten toiveista, vanhemmat enemmän mukaan keskusteluun vanhempainillassa.

7.5 Muita kyselyssä esiin nousseita asioita

Kyselyn lopussa annoimme vielä vanhemmille mahdollisuuden vapaasti kertoa muita mieleen nousseita asioita koskien lapsen päivähoitoa. Tämä mahdollisuus käytettiin kuusi kertaa. Suurin osa näistä vastauksista ei kuitenkaan liittynyt opinnäytetyömme aiheeseen, vaan oli pikemminkin palautetta päiväkodille. Veimme nämä viestit tiedoksi tutkimuksessa mukana oleviin yksiköihin. Vastauksissa haettiin muun muassa esittää kiitosta päiväkodin kasvattajille:

Olen erittäin tyytyväinen lapseni päivähoitoon ja pääosassa siinä ovat luotettavat ja lapsen hienosti jokaisessa tilanteessa kohtaavat päiväkodin aikuiset.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Jyväskylän yliopisto oli mukana Euroopan Unionin tutkimushankkeessa ”Curriculum & Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care” (CARE, 2014–2016). Tutkimushankkeessa selvitettiin muun muassa varhaiskasvatuspalvelujen piirissä olevien lasten vanhempien arvoja ja kokemuksia saamistaan palveluista, vanhempien odotuksia sekä heidän näkemyksiään toiminnan tavoitteista. Tutkimuksen perusteella suomalaisille vanhemmille sosiaalinen ja emotionaalinen ilmapiiri varhaiskasvatuksessa ovat tärkeitä. Vanhemmat odottavat ja toivovat varhaiskasvatuksen henkilöstön vastaavan herkästi lapsen ja perheen tarpeisiin. Vanhemmat pitivät myös tärkeänä, että henkilökuntaan saa helposti kontaktin ja vanhemmat itse saavat säännöllisesti tietoa lapsensa kehityksestä ja oppimisesta. (Suomen vanhempainliitto 2016.)

Myös Ekholm ja Johansson ammattikorkeakoulu Arcadasta toteuttivat vuonna 2016 opinnäytetyön toimivasta kasvatusyhteistyöstä päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välillä. Tutkimus toteutettiin Töölön päiväkodissa Helsingissä. Tutkimuksessaan he saivat selville, että myös lasten arki päivähoidossa parani vanhempien ja kasvattajien hyvän yhteistyön myötä. Haasteita he löysivät tiedonkulkuun liittyvissä asioissa sekä myös lapsen kehityksen arvioinnissa. Suurin osa

Töölön päiväkodin vanhemmista koki, että yhteistyö vanhempien ja kasvattajien välillä toimii hyvin ja osapuolet ovat tyytyväisiä yhteistyöhön. Vanhempien kanssa myös pidettiin vanhempainkeskustelut kahdesti vuodessa. Yhteistyöllä huomioitiin myös lapsen yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet.

Saimme kyselymme samansuuntaisia vastauksia kuin yllä mainituissa tutkimuksissa on esitetty. Myös oma teoreettinen viitekehysemme keskittyy juuri näihin esille nousseisiin asioihin. Kyselymme ei tuottanut yllättävää tietoa vanhempien osallisuudesta.

Vanhempien vastauksissa korostui säännöllisen ja dialogisen vuorovaikutuksen merkitys. Vanhemmat vastasivat, että varsinkin päivähoidon aloitusvaiheessa yhteydenpitoon oli panostettu ja se koettiin hyvin tärkeänä onnistuneen kasvatusyhteistyön rakentumisen kannalta. Suurin osa vastanneista vanhemmista koki, että päivähoidon aloituksessa lapsi ja perhe saivat riittävästi huomiota.

Opinnäytetyöhömmme saamiemme vastausten perusteella vanhemmat mieltävät osallisuutensa näkyvän parhaiten juuri tiedonvaihtona lapsen päivässä ja muuna vuorovaikutuksena päiväkodin kasvattajien kanssa. Vasu-keskusteluun osallistuminen koettiin tärkeänä osana osallisuutta. Myös perinteinen vanhempainilta sekä erilaiset päiväkodin muut tapahtumat koettiin helppona tapana olla osallisena päiväkodin arjessa.

Suurin osa vanhemmista koki päiväkodin henkilökunnan luotettavaksi ja vanhempien ja henkilökunnan keskinäisen suhteen toimivaksi. Vanhemmat olivat tyytyväisiä lapsen viihtymiseen päivähoidossa sekä henkilökunnan työskentelyyn. Useammassa vanhemman antamassa vastauksessa nousi kuitenkin esiin vanhemman toive tutusta kasvattajasta. Henkilökunnan vähyys ja kiire vaivasivat vanhempia. Vanhemmat kokivat saavansa vain vähän tietoa lapsensa päivän tapahtumista silloin, kun toisen lapsiryhmän kasvattaja oli vastassa lapsen hakutilanteessa. Vanhemmat toivoivat sujuvampaa tiedonvaihtoa myös kasvattajien välille liittyen lapsen päivän tapahtumiin.

Kun tarkastelemme opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiä yksi kerrallaan, voimme esittää vastauksina seuraavanlaisia päätelmiä: Vanhemmat kokevat osallisuutensa lastensa päivähoidossa pääosin vahvana. Osallisuus näkyi vanhempien itsensä mielestä erityisesti tiedonvaihtona lapsen asioissa. Tiedonvaihto kulki molempiin suuntiin, niin henkilökunnalta vanhemmalle kuin päinvastoin. Kehitettävää tiedonkulun suhteen nähtiin siinä kohtaa, kun niin sanottua tuttua aikuista ei ollut paikalla. Lisäksi vastauksista nousi esiin vanhempien toive saada lisää tietoa lapsen kaverisuhteisiin liittyvistä asioista ja siitä, kuinka oma lapsi pärjää kaverisuhteissaan.

Toinen tutkimuskysymyksemme koski sitä, miten vanhemmat itse kokivat hyötynsä osallisuudestaan päivähoidossa. Vanhempien mielestä sen lisäksi, että osallisuus lisää omia vaikutusmahdollisuuksia, lisää se myös vahvasti yhteisöön kuulumisen tunnetta. Vanhempi voi luottaa päiväkodin henkilökuntaan ja siihen, että lapsesta pidetään huolta. Osallisuuden myötä vanhempi kokee myös tulevana kuulluksi, mikä edistää yhteistyötä kasvatusyhteistyön kokemisen kautta.

Toivomamme kehitysideat vanhempien osallisuuden lisäämiseksi jäivät vähäisiksi. Kehitysideat joita esitettiin, liittyivät lähinnä siihen, että vanhemmat toivoivat päiväkodin henkilökunnalta kannustusta kaikenlaisen palautteen antoon, jolloin vanhemmille myös kehittävän palautteen antaminen olisi helpompaa ja he tulisivat paremmin kuulluksi myös negatiivisissa asioissa. Ylipäänsä toivottiin lisää kaikenlaista keskustelua ja ajatustenvaihtoa vanhempien ja henkilökunnan välille. Konkreettisena parannusehdotuksena tuli esiin vanhempien toive jonkinlaisen ideavihon tai idealaatikon käyttöönottamisesta, johon vanhemmat voisivat kirjata ideoitaan mahdollisesti myös nimettöminä.

Vaikuttaa siltä, että tutkimukseen osallistuneiden päiväkotien henkilökunta on yhdessä vanhempien kanssa onnistunut luomaan pääosin toimivan kasvatusyhteistyön ja osallisuuden rakentuminen on ainakin hyvällä alulla. Vanhemmat kokivat oman osallisuutensa pääasiassa riittävänä, vaikka kehitettävääkin toki vielä löytyi. Uskoaksemme opinnäytetyömme tutkimustulokset ovat ainakin joiltakin osin

hyödynnettävissä koko kaupungin päiväkodeissa, vaikka tutkimukseen osallistui-
kin vain kaksi päiväkotia.

9 POHDINTA

Valitsimme opinnäytetyömme aiheeksi vanhempien kokemuksia osallisuudesta lapsensa päivähoidossa aiheen ajankohtaisuuden ja tärkeyden takia. Osallisuus päivähoidossa on juuri nyt vahvasti esillä varhaiskasvatussuunnitelmien muutok-
sien vuoksi. Osallisuus ja kasvatusyhteistyö näkyvät päiväkodin arjessa ja mah-
dollistavat vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan yhteistoiminnan lapsen
parhaaksi.

Katsomme onnistuneemme opinnäytetyömme tavoitteiden saavuttamisessa
melko hyvin. Saimme tietoa vanhempien kokemuksista osallisuudesta, vaikka-
kin osallisuus voi olla käsitteenä vaikea, emmekä ole ihan varmoja, ymmärsivätkö
vanhemmat sen niin kuin sen olimme tarkoittaneet. Joissakin vastauksissa oli ha-
vaittavissa, että osallisuus käsitettiin tarkoittavan samaa kuin osallistuminen.
Osallistuminen voi olla osa osallisuutta, mutta osallisuus sisältää muutakin kuin
pelkän osallistumisen. Vanhempi voi kokea olevansa ulkopuolinen, vaikka osallis-
tuisikin kaikkiin päiväkodissa järjestettyihin tapahtumiin. Päivähoidon henkilökun-
nan tulee sallia ja edistää kaikkien vanhempien mahdollisuutta osallisuuteen ja
osallistumiseen. Vanhempien osallisuudessa on tärkeää se, että vanhempi saa
itse päättää osallisuutensa tason ja voi valita halutessaan myös osallistumatto-
muuden.

Opinnäytetyön valmistuttua pystymme arviomaan työtämme objektiivisesti. Näin
jälkikäteen voimme todeta, että kyselyn rakentaminen oli heikoin kohtamme. Oli-
simme voineet rakentaa kyselylomakkeen tarkemmin ryhmitellyksi. Nyt kysely oli
jäsentymätön ja siinä oli turhiakin kysymyksiä lopputuloksen kannalta. Kyselyä
rakentaessamme keskityimme liiaksi tekemään siitä vastaajille mahdollisimman
helpon ja loogisen vastata, joka johti siihen, että jouduimme vastauksia purkaes-
samme poimimaan tietoja sieltä täältä ja käyttämään paljon aikaa tulosten jäsen-
tämiseen. Myös kyselylomakkeen vastausten tulkinta oli haastavaa, koska kysy-
myksissämme oli viisi vastausvaihtoehtoa. Kohtasimme muun muassa ongelman,

että saimme paljon osittain samaa mieltä ja osittain eri mieltä -vastauksia. Näiden vastausten tulosten erottaminen toisistaan ja vastausten analysoiminen osoittautui haasteelliseksi. Yksi tutkimuskysymyksistämme oli kysymys siitä, mitä vanhempi hyötyy osallisuudestaan päiväkotiyhteisössä. Emme esittäneet kysymystä suoraan, vaan ajattelimme vastauksen nousevan saamistamme muista vastauksista. Osittain näin kävikin, mutta jälkeinpäin ajateltuna ehkä tähän olisi kuitenkin voinut luoda oman kysymyksensä.

Kokonaisuudessaan vastauksia kyselyymme tuli vähäinen määrä. Tämän vuoksi saamamme vastaukset eivät ole suoraviivaisesti yleistettävissä koskemaan kaikkia päiväkoteja, mutta uskomme, että vastaukset ovat hyödynnettävissä suunta-antavina koko päivähoidon kentällä. Pohdimme, miksi kyselymme ei herättänyt suurta vastausintoa vanhemmissa. Ajattelemme osittain aiheemme olevan jopa liian tuore tutkittavaksi tässä vaiheessa uusien varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönottoa, koska vanhemmat eivät ole mahdollisesti vielä sisäistäneet entistä monipuolisempaa rooliaan yhteistyössä, eivätkä toimintakäytänteet vanhempien osallisuuden mahdollistamiseksi välttämättä ole vielä vakiintuneet päiväkoteihin.

Mietimme, että olisimme voineet myös käydä esittäytymässä tutkittavissa päiväkodeissa esimerkiksi vanhempainilloissa kertomassa työmme tarkoituksesta ja tavoitteista. Nyt me ”tutkijat” näyttäydymme vanhemmille vain sähköisesti jaetulla saatekirjeellä sekä kyselyllä. Kasvokkain tapahtuva tapaaminen olisi mahdollisesti houkutellut useamman vanhemman vastaamaan. Tutkimuksessamme oli myös ehkä liikaa avoimia kysymyksiä ja epäilemme, että tämä pelästytti joitakin vanhempia ja he eivät siksi vastanneet kyselymme. Valmiit vastausvaihtoehdot ovat helppoja ja nopeita vastata, kun vastaajan ei itse tarvitse tuottaa ajatuksiaan kirjoitettuun muotoon. Kotkassa on myös paljon maahanmuuttajataustaista väestöä. Tämä tarkoittaa sitä, että päivähoidossakin on paljon lapsia ja perheitä, joiden äidinkieli ei ole suomi. Pohdimmekin, oliko kielimuuri esteenä vastaamiseen, mikä vielä vähensi vastaajamäärää.

Teimme opinnäytetyömme kolmen hengen ryhmässä. Yhteistyömme oli sujuvaa ja se toimi hyvin, mutta aikatauluongelmia työmme aikana esiintyi paljonkin. Ryhmätyön etuja taas oli se, että meillä oli kolmen ihmisen näkökulmat ja kokemukset asioihin. Ideoiden jakaminen oli helppoa. Myös se, että tuottamalleen tekstille sai heti palautetta muilta, oli ryhmätyön etuja. Opinnäytetyömme kirjoittaminen ja kaantui mielestämme tasaisesti. Tärkeimmät asiat, kuten kyselylomakkeen, tutkimustulokset, prosessin etenemisen, pohdinnan sekä johtopäätökset teimme yhdessä. Lopuksi kävimme koko tekstin läpi ja yhtenäistimme kieliasua. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on ollut meille haastava, mutta opettava kokemus. Prosessi ideavaiheesta työn esittelemiseen on kestänyt yli vuoden.

Opinnäytetyömme jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista toteuttaa samantyyppinen tutkimus muutaman vuoden kuluttua, kun päiväkotien osallisuuden toimintakulttuurin uusia käytänteitä on saatu sisään ajettua toimintaan. Toisaalta vastaavanlaisen kyselyn voisi suunnata nimenomaan maahanmuuttajataustaisille vanhemmille ja toteuttaa sen esimerkiksi eri kielellä ja tutkia juuri heidän osallisuuden kokemuksiin. Koska saamissamme vastauksissa korostuivat toimiva vuorovaikutus ja dialogisuus, voisi tätä tutkia enemmänkin.

Opinnäytetyön tekeminen on syventänyt myös omaa ymmärrystämme osallisuudesta ja kasvatusyhteistyöstä. Tulevissa työtehtävissämme, ovat ne sitten varhaiskasvatuksessa tai muualla sosiaalialan kentällä, korostuvat osallisuus sekä kaikenlainen yhteistyö. Opinnäytetyön tekeminen antoi meille hyvän pohjan päivähoitoon työntekijöinä toimimiseen ja etenkin vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

LÄHTEET

- Airosto, J. & Turkia, K. 2015. Yhteistyötä lapsen parhaaksi – vanhempien näemyksiä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Kotkan kaupungin perhepäivähoidossa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/92238/Jonna_Airosto.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 25.2.2018].
- Arminen, M., Helenius, J., Lång, N. & Metso, T. 2013. Reissuvihkosta dialogiin. Teoksessa: Lämsä, A.-L. (toim.) Verkosto vahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: PS-kustannus, 223–243.
- Ekholm, J. & Johansson, A. 2016. Ett fungerande samarbete mellan föräldrar och daghemspersonal - En kvalitativ studie. Arcada yrkehögskola. Det sociala området. Exemarbete. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116750/ekholm_jeanica_johansson_alexandra.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 4.1.2018].
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY-yhtymä.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini – Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 6. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Jämsén, A. & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/4cf57b8f6c4605f527b42e34b08eccf4/1510653649/application/pdf/503574/oSallisuuden-j%C3%A4lkill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf> [viitattu 14.11.2017].
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 1.painos. Helsinki: Kirjapaja.
- Kananen, J. 2008. Kvantti: Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palvelut -yksikkö.
- Kananen, J. 2011. Kvantti - Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

- Karhuniemi, T. 2013. Kodin ja koulun välinen viestintä. Teoksessa Lämsä, A.-L. (toim.) Verkosto vahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: PS-kustannus, 71–93.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: PS-kustannus, 78–94.
- Karila, K. & Nummenmaa, A.-R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. 1. painos. Juva: WSOY.
- Karila K. & Nummenmaa, A.-R. 2011. Keskustelut osana varhaiskasvatustyötä. Teoksessa A.-R. Nummenmaa & K. Karila. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakesin Oppaita 63. Jyväskylä: Gummerus.
- Koivunen, P.-L. 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-kustannus.
- Kotkan kaupungin varhaiskasvatus. 2017. Kotkan kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kotka.fi/asukkaalle/paivahoito> [viitattu 25.8.2017].
- Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma. 2017. Peda.net. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus/vp3/kvptl/vasu-kotka> [viitattu 28.7.2017].
- Kronqvist, E.-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: PS-kustannus, 10–28.
- Kääpä, T. 2017. Ajankohtaista Kotkan varhaiskasvatuksessa. Infotilaisuus, Kotka. 11.12.2017.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. Saatavissa: www.thl.fi/sokra [viitattu 14.11.2017].
- Leinonen, J., Purola, K., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Venninen T. 2011. Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf [viitattu 6.11.2017].
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 1. painos. Helsinki: Pedatieto.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 3. painos. Helsinki: Pedatieto.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu 10.10.2017].

Opetushallitus. 2017. Uudet varhaiskasvatussuunnitelmat - Mikä muuttuu? WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/uudet_vasut [viitattu 17.1.2018].

Peda.net Kotka. 2017. Varhaiskasvatus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://peda.net/kotka/varhaiskasvatus> [viitattu 6.9.2017].

Päiväkodin ja kodin välinen viestintä s.a. Suomen vanhempainliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.vanhempainilta.fi/lastentarhanopettajalle/paivakodin_ja_kodin_valinen_viestinta [viitattu 16.1.2018].

Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa: Lämsä, A.-L. (toim.) Verkosto vahvaksi – Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: PS-kustannus, 17–45.

Rossi-Salow, M. 2012. Tasa-arvoinen kasvatuskumppanuus ja vertaistuki. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) Villit ja kiltit –Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-kustannus, 159–174.

Satakunnan korkeakoulut s.a. Tutkimusetiikka. Itsemääräämisoikeus, osallistumisen vapaaehtoisuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.satakorkea.fi/tutkimusetiikka_itsemaaraamisoikeus [viitattu 29.12.2017].

Suomen vanhempainliitto. 2016. Curriculum & Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care -tiedote. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/3147-CAREn_tiedote_09062016.pdf [viitattu 22.1.2018].

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. PDF-dokumentti, 34–50. Saatavissa: <https://setlementti-fi-bin.directo.fi/@Bin/4cf57b8f6c4605f527b42e34b08eccf4/1510653649/application/pdf/503574/oSallisuuden-j%C3%A4ljiill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf> [viitattu 14.11.2017].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla [viitattu 16.1.2018].

The Australian parenting network. 2017. Involving parents in school and child care. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://raisingchildren.net.au/articles/involving_parents_in_school_and_childcare.html [viitattu 28.12.2017].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: PS-kustannus, 38–55.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto> [viitattu 6.9.2017].

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Juva: PS-kustannus, 84–108.

Varhaiskasvatuslaki. 19.1.1973/36.

Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580, § 7b.

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?: lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Työpapereita 2011:2. Helsinki: Socca. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf [viitattu 7.1.2018].

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.

Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Toimintaperiaatteet lapsiperhetyössä sosiaali- ja terveysalalla. Lapsiperhetyön yhteiskunnallinen perusta. Helsinki: WSOY.

Vilpas, P. s.a. Kvantitatiivinen tutkimus. Metropolia ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf> [viitattu 23.11.2017].

Vinkkejä vanhempainilta s.a. Suomen vanhempainliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.vanhempainilta.fi/onnistunut_vanhempainilta_2 [viitattu 7.1.2018].

Hei kotiväki!

Olemme kolme sosionomi (AMK)–opiskelijaa Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulusta (XAMK) Kotkan kampukselta. Teemme Kotkan kaupungille opinnäytetyötä vanhempien osallisuuden kokemuksista lastensa päivähoidossa. Tutkimus toteutetaan kahdessa päiväkodeissa alle esikouluikäisten ryhmissä.

Varhaiskasvatuslaissa painotetaan sekä vanhempien että lasten osallisuutta. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on lyhyesti kuvattuna vanhempien vaikuttamista lapsen varhaiskasvatuksen sisällön, ja keskeisten osa-alueiden suunnitteluun sekä arviointiin. Opinnäytetyössämme keskitymme vanhempien kokemuksiin omasta osallisuudesta. Tavoitteena on saada päiväkodeille kehittämisideoita vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi.

Kysely on avoinna 13.11.-27.11.2017 välisenä aikana osoitteessa <https://www.webropolsurveys.com/S/DC8C06C4EAE9F6AA.par>. Kyselylomakkeeseen vastataan nimettömänä eikä vastauksista pysty identifioimaan yksittäistä vastaajaa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyyn voi osallistua perheestä molemmat vanhemmat erikseen. Kysely on lapsikohtainen, eli kyselyyn vastataan yhdestä lapsesta kerrallaan. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 5-10 minuuttia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käsittelevät vain allekirjoittaneet. Tutkimustulokset tullaan kirjaamaan opinnäytetyöhön, joka on myös luettavissa päiväkodillanne keväällä 2018, kun opinnäytetyö valmistuu.

Toivomme, että mahdollisimman moni teistä vanhemmista vastaisi kyselyymme, koska jokainen vastaus on tärkeä opinnäytetyöllemme. Mikäli teille herää kysymyksiä tutkimukseen liittyen, meidät tavoittaa alla olevista sähköpostiosoitteista

Kiitos yhteistyöstä!

Lilli Mäki, lilli.maki@edu.xamk.fi

Hanna Sainio, hanna.sainio@edu.xamk.fi

Pia Vainio, pia.vainio@edu.xamk.fi

Vanhempien osallisuus päivähoidossa

1. Vastaaja

- ☐ Äiti
- ☐ Isä
- ☐ Muu huoltaja

2. Päivähoidossa olevan lapseni ikä?

- ☐ alle 1 vuotta
- ☐ 1-2 vuotta
- ☐ 3-4 vuotta
- ☐ yli 4 vuotta

OSALLISUUS

3. Mitä mielestänne vanhempien osallisuus on päivähoidossa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Vaikuttamista lapsen kasvatukseen
- ☐ Vaikuttamista päiväkotiympäristöön
- ☐ Mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arvointiin
- ☐ Vuorovaikutusta päivittäisissä lapsen vienti- ja hakutilanteissa
- ☐ Vanhempien osaamisen hyödyntämistä päivähoidossa (esim. kieli, kulttuuri, työ)
- ☐ Tiedonkulkua päiväkodin arjesta
- ☐ Tiedonkulkua lapsen arjesta
- ☐ Jotain muuta, mitä?

4. Koen olevani osallinen lapseni päivähoidossa ja päiväkotiyhteisössä

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Osittain samaa mieltä
- ☐ Osittain eri mieltä
- ☐ Täysin eri mieltä
- ☐ En osaa sanoa

5. Millaista toimintaa toivoisit päiväkodissa olevan, johon vanhempien olisi mahdollista osallistua?

6. Tuleeko mieleenne kehitysideoita päiväkodille vanhempien vaikuttamisen ja osallisuuden lisäämiseksi?

KASVATUSYHTEISTYÖ

7. Saan riittävästi tietoa päivähoidon kasvattajilta

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Lapseni perushoidollisista asioista (syöminen, nukkuminen, vessakäynnit)	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni käytökseen liittyvistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni päivän tapahtumista	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni erilaisista tunnetiloista päivän aikana	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni kaverisuhteisiin liittyvistä asioista	☐	☐	☐	☐	☐

8. Millainen merkitys vasukeskusteluilla on sinulle?

9. Onko mielestäsi lapsen tuonti- ja hakutilanteissa yleensä riittävästi aikaa keskustelulle työntekijän kanssa?

10. Haluaisitteko tietää jotain lisää lapsenne hoitopäivästä?

11. Päivähoidossa huomioidaan perheemme toiveet ja mielipiteet liittyen lapsen kasvatukseen

- ☐ Täysin samaa mieltä
- ☐ Osittain samaa mieltä

- ☐ Osittain eri mieltä
☐ Täysin eri mieltä
☐ En osaa sanoa

PÄIVÄKODIN ARKI TOIMINNAN SUUNNITTELU, KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

12. Kuvaillkaa lapsenne päivähoiton aloitusta. Miten olitte yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa päivähoiton aloitusvaiheessa?

13. Voin ilmaista mielipiteeni ja toiveeni päiväkodin arkeen ja toimintoihin liittyvissä asioissa

- ☐ Täysin samaa mieltä
☐ Osittain samaa mieltä
☐ Osittain eri mieltä
☐ Täysin eri mieltä
☐ En osaa sanoa

14. Päiväkodissa tiedonkulku on mielestäni riittävää

- ☐ Kyllä, miksi?
☐ Ei, miksi?
☐ En osaa sanoa

15. Minulla on mahdollisuus...

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Osallistua vanhempainiltaan	☐	☐	☐	☐	☐
Vaihtaa kiireettömästi kuulumisia päivähoiton henkilöstön kanssa lapseni asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua päivähoiton toiminnan suunnitteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua päivähoiton toiminnan arviointiin	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua lapseni Vasu (varhaiskasvatussuunnitelma)-keskusteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua kasvun kansion tekoon	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua lapseni Vasu-suunnitelman laadintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistua päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Tulla tutustumaan lapseni päivään päiväkodissa	☐	☐	☐	☐	☐

16. Mitä toivoisitte päivähoitossa huomioitavan paremmin henkilökunnan ja vanhempien välillä?

17. Mitkä asiat toimivat päivähoitossa mielestänne hyvin?

18. Vapaa sana

Kiitos vastauksistanne! 😊